

En modernare rättegång

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2004/05:131 En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol jämte två motioner som väckts med anledning av propositionen samt tre motioner från den allmänna motionstiden år 2004.

I propositionen lämnar regeringen förslag till förändringar av det processuella regelverket. Det övergripande syftet med förslagen är att skapa en modernare rättegång i allmän domstol som uppfyller kraven på en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig handläggning av mål och ärenden.

Som ett led i moderniseringsarbetet föreslås ett bättre utnyttjande av modern teknik genom att försöksverksamheten med videokonferens permanentas och utvecklas. Vidare föreslås att berättelser som vittnen och andra lämnar i bevissyfte dokumenteras med videoteknik.

För att åstadkomma en ökad flexibilitet och därmed i större omfattning kunna anpassa handläggningen av ett mål till vad som behövs i det enskilda fallet föreslås uppmjukningar av kravet på muntlighet samt enhetligare regler för sammanträden. Ett antal förslag syftar till att betona parternas ansvar för att målet drivs framåt.

I propositionen lämnas vidare förslag som syftar till en mer ändamålsenlig hovrättsprocess. Bland annat föreslås att systemet med prövningstillstånd utvidgas till att omfatta flertalet typer av tvistemål och domstolsärenden som överklagas från tingsrätt till hovrätt. Vidare föreslås att hovrätten i större utsträckning än i dag skall grunda sin prövning på samma material som legat till grund för tingsrättens avgörande. Därmed tydliggörs att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans.

I en av följdmotionerna (kd) yrkas avslag på propositionen i vissa delar, bl.a. rörande förslaget till utvidgning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt. I den andra följdmotionen (m) påtalas bl.a. behovet av ytterligare budgetmedel till domstolsväsendet som en följd av reformen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Företrädarna för (m, fp, kd, c) har i ärendet yrkat att riksdagen i stället skall besluta att lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 2007.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionsyrkandena.

I ärendet finns nio reservationer (m, fp, kd, c).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Reformerings av processen i allmän domstol.....	9
Allmänna utgångspunkter för reformen.....	9
Avvisning av bevisning.....	10
Närvaro per telefon vid sammanträde.....	11
Utvidgad användning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt....	12
Upptagning av muntlig bevisning i hovrätten.....	13
Ikraftträdande.....	14
Lagförslagen i övrigt, m.m.	16
Kostnader med anledning av reformen m.m.	16
Övriga frågor.....	18
Översyn av reglerna om prövningstillstånd i brottmål m.m.	18
Fotograferingsförbudet i samband med domstols sammanträde.....	18
Reservationer.....	20
1. Avvisning av bevisning, punkt 1 (kd).....	20
2. Närvaro per telefon i brottmål, punkt 2 (kd).....	20
3. Utvidgad användning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt, punkt 3 (kd).....	21
4. Upptagning av muntlig bevisning i hovrätt, punkt 4 (kd).....	22
5. Ikraftträdande av reformen, punkt 5 (m, fp, kd, c).....	23
6. Resurser till domstolsväsendet, punkt 8 (m, fp, kd, c).....	24
7. Utvärdering av reformen, punkt 9 (m).....	24
8. Översyn av reglerna om prövningstillstånd i brottmål m.m., punkt 10 (kd).....	25
9. Fotograferingsförbudet i samband med domstols sammanträde, punkt 11 (m, fp, kd, c).....	26
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	27
Propositionen.....	27
Följdmotioner.....	28
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	28
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	30

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avvisning av bevisning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, såvitt avser 35 kap. 7 §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:131 i denna del och avslår motion 2004/05:Ju43 yrkande 1.

Reservation 1 (kd)

2. Närvaro per telefon i brottmål

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, såvitt avser 5 kap. 10 §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:131 i denna del och avslår motion 2004/05:Ju43 yrkande 2.

Reservation 2 (kd)

3. Utvidgad användning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken, såvitt avser 49 kap. 12 § och 13 §,

2. lag om ändring i äktenskapsbalken, såvitt avser 18 kap. 3 a §,

3. lag om ändring i föräldrabalken, såvitt avser 20 kap. 11 § och 12 §,

4. lag om ändring i miljöbalken, såvitt avser 23 kap. 1 § och 2 §,

5. lag om ändring i brottsbalken, såvitt avser 37 kap. 8 §,

6. lag om ändring i utsökningsbalken, såvitt avser upphävande av 18 kap. 16 a §,

7. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., såvitt avser 27 §,

8. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, såvitt avser 4 kap. 12 §,

9. lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift, såvitt avser 10 a §,

10. lag om ändring i lagen (1976:839) om Statens va-nämnd, såvitt avser 21 §,

11. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100), såvitt avser 15 kap. 7 §,

12. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning, såvitt avser 58 §,

13. lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20), såvitt avser 64 §,

14. lag om ändring i skuldsaneringslagen (1994:334), såvitt avser upphävande av 31 §,

15. lag om ändring i lagen (1994:831) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt, såvitt avser 2 §,

16. lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450), såvitt avser 51 §,

17. lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden, såvitt avser 38 § och 39 § andra stycket.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:131 i denna del och avslår motion 2004/05:Ju43 yrkande 4.

Reservation 3 (kd)

4. Upptagning av muntlig bevisning i hovrätt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken såvitt avser 35 kap. 13 § andra stycket, 50 kap. 23 § och 51 kap. 23 §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:131 i denna del och avslår motion 2004/05:Ju43 yrkande 5.

Reservation 4 (kd)

5. Ikraftträdande av reformen

Riksdagen antar regeringens förslag till ikraftträdandebestämmelser i de i propositionen framlagda lagförslagen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:131 i denna del.

Reservation 5 (m, fp, kd, c)

6. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken, med den ändringen att i 55 kap. 8 § andra stycket första meningen ordet ”upphävt” skall föras in mellan orden ”eller” och ”ett”,

2. lag om ändring i äktenskapsbalken,

3. lag om ändring i föräldrabalken,

4. lag om ändring i jordabalken,

5. lag om ändring i miljöbalken,

6. lag om ändring i brottsbalken,

7. lag om ändring i utskökningsbalken,

8. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

9. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

10. lag om ändring i patentlagen (1967:837),

11. lag om ändring i lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål,

12. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.,

13. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),

14. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,

15. lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift,

16. lag om ändring i lagen (1976:839) om Statens va-nämnd,
 17. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
 18. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning,
 19. lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden,
 20. lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20),
 21. lag om ändring i skuldsaneringslagen (1994:334),
 22. lag om ändring i lagen (1994:831) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt,
 23. lag om ändring i sjölagen (1994:1009),
 24. lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450),
 25. lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden,
 26. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål,
- allt i den mån det inte omfattas av beslutet i det föregående.
Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2004/05:131 i denna del.

7. Ökad användning av videokonferens i domstol

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju339 yrkande 11.

8. Resurser till domstolsväsendet

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju44 yrkande 2.

Reservation 6 (m, fp, kd, c)

9. Utvärdering av reformen

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju44 yrkande 1.

Reservation 7 (m)

10. Översyn av reglerna om prövningstillstånd i brottmål m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju43 yrkande 3, 2004/05:Ju339 yrkande 6 och 2004/05:Ju471 yrkande 5.

Reservation 8 (kd)

11. Fotograferingsförbudet i samband med domstols sammanträde

Riksdagen avslår motion 2004/05:Ju402.

Reservation 9 (m, fp, kd, c)

Stockholm den 31 maj 2005

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Rolf Olsson (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Helena Frisk (s), Peter Althin (kd), Elisebeht Markström (s), Jeppe Johnsson (m), Göran Norlander (s), Johan Linander (c), Joe Frans (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s), Leif Björnlod (mp), Christer Erlandsson (s), Christer Engelhardt (s) och Jan Ertsborn (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

År 1999 tillkallade regeringen en särskild utredare för att undersöka hur rättegången i tvistemål och brottmål med bibehållen rättssäkerhet kunde förbättras. Utredaren skulle särskilt uppmärksamma frågor om muntlighet och omedelbarhet i förfarandet samt frågor om bevisning. I utredningsuppdraget ingick inte att behandla frågor som enbart rörde processen i högre domstol eftersom de frågorna var föremål för överväganden i annan ordning. Utredningen antog namnet 1999 års rättegångsutredning. I december 2001 lämnade utredningen sitt slutbetänkande En modernare rättegång (SOU 2001:103). Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2001/8661/DOM).

I promemorian Hovrättsprocessen i framtiden (Ds 2001:36) lämnas förslag som syftar till en effektivare och mer ändamålsenlig hovrättsprocess. Vissa av förslagen har sin grund i Hovrättsprocessutredningens betänkande Ett reformerat hovrättsförfarande (SOU 1995:124) och en promemoria som har utarbetats av en av hovrätterna sammansatt processgrupp och som lämnats in till Justitiedepartementet av hovrättspresidenterna (Effektivare hovrättsförfarande, dnr Ju1999/4445/DOM). Det gäller bl.a. förslagen om en utvidgning av systemet med prövningstillstånd, dokumentation av domstolsförhör genom videoupptagningar och ändringar av de s.k. tilltrosparagraferna i 50 kap. 23 § och 51 kap. 23 § rättegångsbalken. Därutöver föreslås en uppmjukning av kravet på muntlighet vid huvudförhandling i hovrätten. Promemorian har remissbehandlats, och en sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju1995/4888/DOM).

Regeringen behandlar i propositionen förslagen i betänkandet och i promemorian. Mot bakgrund av de överväganden som görs i lagstiftningsärendet anför regeringen att det saknas skäl att genomföra utestående förslag från Hovrättsprocessutredningen (jfr prop. 1998/99:37 Ändringar i rättegångsbalken – hovrättsfrågor m.m.).

Lagrådet har yttrat sig över lagförslagen och har i allt väsentligt godtagit dessa men har haft synpunkter på några förslag. Regeringen har i propositionen i några avseenden gjort en annan bedömning än Lagrådet men har godtagit Lagrådets övriga ändringsförslag. Lagrådets synpunkter har föranlett vissa mindre ändringar och tillägg i propositionen. Det kan noteras att det förslag till lagstiftning som remitterades till Lagrådet innehöll förslag till ett specifikt datum för ikraftträdande av lagstiftningen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnar regeringen förslag till förändringar av det processuella regelverket. Det övergripande syftet med förslagen är att skapa en modernare rättegång i allmän domstol som uppfyller kraven på en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig handläggning av mål och ärenden.

Som ett led i moderniseringsarbetet föreslås ett bättre utnyttjande av modern teknik genom att försöksverksamheten med videokonferens permanentas och utvecklas. Vidare föreslås att berättelser som vittnen och andra lämnar i bevissyfte dokumenteras med videoteknik.

För att åstadkomma en ökad flexibilitet och därmed i större omfattning kunna anpassa handläggningen av ett mål till vad som behövs i det enskilda fallet föreslås uppmjukningar av kravet på muntlighet samt enhetligare regler för sammanträden. Ett antal förslag syftar till att betona parternas ansvar för att målet drivs framåt.

I propositionen lämnas vidare förslag som syftar till en mer ändamålsenlig hovrättsprocess. Bland annat föreslås att systemet med prövningstillstånd utvidgas till att omfatta flertalet slag tvistemål och domstolsärenden som överklagas från tingsrätt till hovrätt. Vidare föreslås att hovrätten i större utsträckning än i dag skall grunda sin prövning på samma material som legat till grund för tingsrättens avgörande. Därmed tydliggörs att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Utskottets överväganden

Reformering av processen i allmän domstol

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlas lagförslagen i propositionen samt två motioner som väckts med anledning av propositionen. Utskottet föreslår att riksdagen antar propositionen och avslår motionerna. Jämför reservationerna 1–7 (m, fp, kd, c).

Allmänna utgångspunkter för reformen

Utskottet vill inledningsvis peka på några grundläggande utgångspunkter för en reformering av processen i allmän domstol.

Det övergripande målet för förändringsarbetet inom domstolsväsendet är att domstolarna även i fortsättningen skall kunna leva upp till de krav som medborgarna har rätt att ställa på rättssäkra avgöranden inom rimlig tid. Verksamheten måste göras mer flexibel och mindre sårbar, och domstolarna måste kontinuerligt anpassas till den tekniska utvecklingen.

Utgångspunkten bör även i fortsättningen vara att handläggningen i domstolarna skall kunna anpassas till behoven i de enskilda fallen. Samtidigt får kraven på förutsebarhet och rättssäkerhet inte sättas åt sidan. Det är också viktigt att reglerna skapar så goda förutsättningar som möjligt för den som vänder sig till domstol med ett anspråk att få sin sak prövad inom skälig tid och för den som utsätts för ett oberättigat krav att så snabbt som möjligt komma ifrån den press som en rättegång innebär.

I arbetet med att göra processen i allmän domstol så effektiv och ändamålsenlig som möjligt ligger också att ta till vara den tekniska utveckling som skett i samhället. Användning av videokonferensteknik i allmän domstol skulle kunna bidra till att öka tillgängligheten till domstolarna för såväl parter som andra som deltar i sammanträden och att åstadkomma en mer flexibel och effektiv handläggning. Teknikutvecklingen har också givit goda förutsättningar att dokumentera förhørsutsagor med videoteknik. Med användning av denna teknik skulle t.ex. hovrätterna ges ett väsentligt bättre underlag än vad ljudupptagningar ger när det gäller att bedöma bevisvärdet av ett i tingsrätten hållet förhör. Jämfört med en ljudinspelning kan en videoupptagning förmedla åtskilligt som kan ha betydelse vid förståelsen och bedömningen av en persons utsaga, såsom gester, ansiktsuttryck m.m. Denna teknikutveckling bör tas till vara i processen i allmän domstol.

Dagens samhälle ställer andra krav på handläggningen i domstol än de krav som ställdes när rättegångsbalken infördes, särskilt i fråga om muntlighets- och omedelbarhetsprinciperna. Målen har generellt sett ökat i komplexitet och omfattning. I en del fall kan det vara så att ett strikt fast-

hållande vid framför allt kravet på muntlighet kan leda till att förfarandet blir tungrott, tidsödande och kostnadskrävande utan att man därigenom når några rättssäkerhetsvinster. Även den ökade internationaliseringen ställer nya krav på domstolarna. Mot denna bakgrund finns det behov av ändringar i uppmjukande riktning av de regler som bl.a. knyter an till muntlighets- och omedelbarhetsprinciperna.

Ett effektivt domstolsväsende förutsätter att varje instans ägnar sig åt det som den är avsedd för. Att tvistefrågorna så långt möjligt kan lösas redan i första instans av en resursstark och kompetent tingsrätt bidrar till att stärka rättssäkerheten och öka tillgängligheten till domstolsprocessen. Det skapar också förutsättningar för en smidig och rättssäker hovrättsprocess i de fall tingsrättens avgörande överklagas. Instansordningen bör bygga på en funktionsfördelning mellan de olika nivåerna i domstolsorganisationen, och tyngdpunkten i rättskipningen bör ligga i första instans. Hovrättens roll bör i första hand vara att kontrollera att de tingsrättsavgöranden som överklagas är riktiga och att rätta till de eventuella felaktigheter som kan konstateras. Hovrättsprocessen som den ser ut i dag innebär att det stora flertalet mål som överklagas avgörs efter en ny och fullständig prövning; en omprövning som ofta inte är motiverad i det enskilda fallet. Processordningen bör därför reformeras och hovrättsprocessen renodlas för att ge hovrätterna möjligheter att koncentrera sitt arbete till det som är deras egentliga uppgift, nämligen just att granska de tingsrättsavgöranden som överklagas. Om hovrätterna härigenom kan koncentrera verksamheten och resurserna till sådant som direkt motiveras av hovrättens funktion, kan hovrätterna bli effektivare och därmed få bättre förutsättningar att hantera sina uppgifter. I detta ligger bl.a. en utvidgning av systemet med prövningstillstånd och en reformering av reglerna om framläggande av bevisning i hovrätt.

De nu redovisade utgångspunkterna bör enligt utskottet ligga till grund för den reformering av processen i allmän domstol som föreslås i propositionen och som utskottet har att ta ställning till.

Utskottet anser att lagförslagen i propositionen i allt väsentligt svarar mot dessa krav, och utskottet välkomnar dessa. Genom lagändringarna moderniseras och effektiviseras processen i allmän domstol. Det görs en nödvändig fokusering på prövningen i första instans samtidigt som hovrättens roll som överprövningsinstans blir tydligare.

Utskottet redovisar i det följande ett antal enskildheter i lagförslagen.

Avvisning av bevisning

I propositionen föreslås att bestämmelsen i 35 kap. 7 § rättegångsbalken om möjligheter för rätten att avvisa bevisning skall kompletteras med en ny avvisningsgrund, nämligen att rätten får avvisa bevisning om beviset trots rimliga ansträngningar inte kan tas upp och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare.

I motion Ju43 (kd) yrkas avslag på propositionen såvitt avser förslaget om utökade möjligheter att avvisa bevisning.

Utskottet gör följande överväganden.

En grundläggande förutsättning för en väl fungerande rättsprocess är att parterna får lägga fram de bevis som har betydelse i saken. Samtidigt har parterna rätt att få sin sak prövad inom skälig tid. Dessa två grundläggande rättssäkerhetsprinciper, vilka även kommer till uttryck i Europakonventionen, kan i vissa fall komma i konflikt med varandra.

Att mål i allmän domstol inte avgörs så skyndsamt som är önskvärt beror inte sällan på att det är svårt att lägga fram bevisningen på utsatt tid. Vittnen och andra bevispersoner kan t.ex. vara svåra att delge kallelse till förhandlingen, och delgivna personer kan vägra inställa sig till förhandling. När det, trots rättens ansträngningar, visar sig omöjligt att ta upp viss bevisning, och parten i den situationen inte återkallar beviset, saknas egentliga möjligheter för rätten att komma till rätta med problemet, och målet kan i princip inte avgöras.

Det framstår enligt utskottet som rimligt att för dessa situationer införa en möjlighet att avvisa bevisningen. Att på denna grund avvisa bevisning bör dock inte komma i fråga annat än i undantagsfall, då alla andra rimliga försök att göra bevisningen tillgänglig visat sig fruktlösa. De möjligheter som redan i dag står till buds för att få till stånd en bevisupptagning, t.ex. editionsföreläggande, vite, hämtning samt bevisupptagning utom huvudförhandling bör normalt även fortsättningsvis övervägas och tillämpas innan det blir aktuellt att avvisa bevisning på denna grund.

Utskottet tillstyrker propositionen i nu behandlad del och föreslår att riksdagen avslår motion Ju43 i nu behandlad del.

Närvaro per telefon vid sammanträde

I propositionen föreslås att olika bestämmelser om formerna för närvaro vid domstols sammanträden samlas i en ny 10 § i 5 kap. rättegångsbalken. I första stycket i den nämnda bestämmelsen anges huvudregeln att parter och andra som skall delta i ett sammanträde inför rätten skall infinna sig i rättsalen eller där sammanträdet annars hålls. I andra stycket anges att rätten får besluta att dessa personer i stället skall delta genom ljudöverföring (i dagsläget i huvudsak närvaro per telefon) eller ljud- och bildöverföring (i dagsläget i huvudsak närvaro genom videokonferens). Vid bedömning av om det finns skäl för ett sådant deltagande skall rätten särskilt beakta de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma vid personens inställelse i rättsalen och om den som skall delta i sammanträdet känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättsalen. I tredje stycket anges att deltagande genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring inte får ske om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Det kan noteras att samma bedömningsgrunder anges beträffande deltagande genom ljudöverföring som för deltagande genom ljud- och bildöverföring. Bestämmelsen i 5 kap. 10 § rättegångsbalken är generell och är således tillämplig i brottmål och tvistemål samt – genom en ändring i 21 § ärendelagen – i domstolsärenden. Bestämmelsen är vidare tillämplig i alla instanser.

I motion Ju43 (kd) yrkas delvis avslag på propositionen såvitt avser förslaget om att parter och andra skall kunna närvara per telefon vid domstols sammanträde. Motionärerna anför att misstänkta, tilltalade, åklagare och offentliga försvararen inte bör kunna närvara vid sammanträde per telefon.

Utskottet gör följande överväganden.

Det finns ett värde i att regleringen för närvaro genom telefon och genom videokonferens är enhetlig. Det bör vidare överlåtas till rätten att i det enskilda fallet bedöma lämpligheten i att part eller annan deltar i förhandlingen på annat sätt än genom närvaro i rättsalen. Mot bakgrund av den lämplighetsbedömning som rätten skall göra enligt tredje stycket i bestämmelsen torde utrymmet för att låta en tilltalad delta vid sammanträdet endast per telefon vara litet. Det torde nämligen i allmänhet vara olämpligt att låta parter och offentliga försvarare delta per telefon vid sammanträden i brottmål. Det kan dock finnas undantagsvisa situationer då sådan inställelse borde kunna vara möjlig. I propositionen (s. 99) nämns som exempel åklagares eller offentliga försvarares deltagande vid en häktningsförhandling som hålls i den misstänktes frånvaro eller en tilltalads deltagande i mål som annars kan komma att avgöras i hans eller hennes utevaro. En annan situation som nämns i propositionen är då t.ex. en tilltalad deltar i ett sammanträde genom videokonferens och den tekniken av någon anledning slutar att fungera. Utskottet kan ansluta sig till regeringens bedömning i denna del. Mot den bakgrunden är det inte lämpligt att uppställa något generellt hinder mot att parter och offentliga försvarare deltar per telefon vid sammanträden i brottmål.

Utskottet tillstyrker propositionen i nu behandlad del och avstyrker motion Ju43 i denna del.

Utvidgad användning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt

I propositionen föreslås lagändringar som innebär att systemet med prövningstillstånd till hovrätt blir generellt tillämpligt men att undantag från kravet görs för vissa måltyper. I sak innebär förslagen att systemet med prövningstillstånd utvidgas till att omfatta tvistemål, med undantag för vissa familjemål, och domstolsärenden. Några ändringar i kraven på prövningstillstånd i brottmål föreslås inte.

I motion Ju43 (kd) yrkas avslag på propositionen i denna del.

Utskottet gör följande överväganden.

Som konstaterats ovan i avsnittet med allmänna utgångspunkter för reformen bör tyngdpunkten i rättskipningen ligga i första instans. Hovrättens roll bör i första hand vara att kontrollera att de tingsrättsavgöranden som överklagas är riktiga och att rätta till de eventuella felaktigheter som kan konstateras. Om hovrätterna kan koncentrera verksamheten och resurserna till sådant som direkt motiveras av hovrättens funktion, kan hovrätterna bli effektivare och därmed få bättre förutsättningar att hantera sina uppgifter.

En utvidgning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt till att omfatta fler mål- och ärendetyper är förenad med en rad fördelar som går i denna riktning. Förutom den redan nämnda koncentrationen av prövningen till första instans och tydliggörandet av hovrättens i första hand kontrollerande funktion åstadkommer man härigenom ett snabbare förfarande och en handläggning utan onödiga resursinsatser.

För att så långt möjligt motverka risken för bestående rättsäkerhetsbrister och materiellt felaktiga avgöranden är det viktigt att dispensgrunderna är sådana att felaktiga tingsrättsavgöranden så långt möjligt kan identifieras och ändras. Samtidigt med att tillämpningsområdet för prövningstillstånd till hovrätt nu föreslås utvidgat, föreslås att det införs en ny dispensgrund för s.k. granskningsfall. Det innebär att möjligheterna att bevilja prövningstillstånd till hovrätt blir större eftersom det i fall då det inte utan beviljande av prövningstillstånd går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten kommit till skall meddelas prövningstillstånd. Härtill kommer att den nya ordningen med ljud- och bildupptagning av den muntliga bevisningen i tingsrätt möjliggör för hovrätten att i tveksamma fall ta del av den muntliga bevisningen från tingsrätten på ett kvalitativt bättre sätt än tidigare.

Utskottet tillstyrker lagförslagen i denna del och avstyrker motion Ju43 i nu behandlad del.

Upptagning av muntlig bevisning i hovrätten

I propositionen föreslås att det i 35 kap. 13 § andra stycket rättegångsbalken förs in en bestämmelse om att för det fall ett muntligt bevis kan läggas fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret från tingsrätten så får beviset tas upp på nytt i hovrätten endast om ytterligare frågor behöver ställas. Vidare föreslås en ändring i 36 kap. 16 § andra stycket rättegångsbalken som bl.a. innebär att om en ljud- och bildupptagning gjorts av ett vittnesförhör i tingsrätten skall förhör i högre rätt inledas med en uppspelning av den upptagningen om det inte är olämpligt. Genom en hänvisning i 37 kap. rättegångsbalken gäller bestämmelserna även vid förhör med part eller målsägande som inte för talan. Det föreslås dessutom ändringar i de s.k. tilltrosbestämmelserna i 50 kap. 23 § respektive 51 kap. 23 § rättegångsbalken. Enligt dessa paragrafer får, när det vid huvudförhandlingen i tingsrätten upptagits muntlig bevisning eller hållits syn, tingsrättens dom i princip inte ändras utan att beviset tagits upp på nytt vid

huvudförhandlingen i hovrätten, om avgörandet även i hovrätten är beroende av tilltron till det beviset. Undantag gäller dock ändringar i brottmål som är till den tilltalades förmån. I propositionen föreslås att dessa bestämmelser skall kompletteras med en regel som innebär att sådan tilltrosbevisning, när det rör sig om ett förhör, även kan förebringas i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning från tingsrätten utan att det hindrar hovrätten från att ändra tingsrättens avgörande.

I motion Ju43 (kd) yrkas avslag på propositionen såvitt avser förslaget om utvidgade begränsningar i möjligheterna till omhörande i hovrätt av bevispersoner.

Utskottet gör följande överväganden.

Utskottet vill även i denna del peka på ambitionen att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans och återigen betona hovrättens överprövande funktion. Det är därför en fördel om bevisvärderingen i hovrätt i större grad kan ske på i stort sett samma material som tingsrätten grundat sin bedömning. Härtill kommer att kvaliteten på muntlig bevisning typiskt sett försämrats ju längre tid som förflyter från det att iakttagelser görs till dess att bevispersonen hörs. Det kan i många fall vara en fördel om tingsrättsförhöret kan läggas fram i hovrätten genom en videoupptagning i stället för att förhörspersonen hörs på nytt. Den berättelse som lämnas i tingsrätten avges ju i närmare anslutning till den aktuella händelsen än den berättelse som lämnas i hovrätten och kan därför ge ett bättre underlag för bedömningen. Härtill kommer att tekniken numera ger goda förutsättningar för kvalitetsmässigt bra ljud- och bildupptagningar av muntlig bevisning. Dessutom kan eventuella oklarheter som kvarstår efter uppspelning av upptagningen från förhöret i tingsrätten rätas ut genom ett kompletterande förhör i hovrätten. Färre omförhör i hovrätten innebär också att hovrättsprocessen kan bli effektivare. Huvudförhandlingen kan härigenom genomföras under smidigare former och vissa mål som enligt dagens regler kräver en huvudförhandling kommer att kunna avgöras på handlingarna. Antalet huvudförhandlingar som måste ställas in till följd av att vittnen eller andra bevispersoner uteblir kan antas minska. Härtill kommer att vittnen och andra slipper inställa sig i flera instanser och att parternas rättegångskostnader i hovrätten kan begränsas.

Utskottet tillstyrker propositionen i denna del och avslår motion Ju43 i nu behandlad del.

Ikraftträdande

Regeringen har i propositionen föreslagit att lagändringarna skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Regeringen anför till stöd för att riksdagen bör ge bemyndigande till regeringen rörande ikraftträdande i huvudsak följande. Reformen bör träda i kraft snarast möjligt. Införandet av de nya bestämmelserna om ljud- och bildupptagning förutsätter emellertid att teknisk utrustning för inspelning av

bild och ljud är på plats. Installationen av denna utrustning måste föregås av ett omfattande inventeringsarbete av frågor som rör bl.a. behov och val av utrustning, hur lagring skall ske och hur bild och ljud skall kunna separeras. Även en installation av utrustning för videokonferens måste föregås av ett på flera sätt liknande förberedelsearbete. Vidare måste ett upphandlingsförfarande genomföras. Det är även viktigt att tid reserveras för utbildning och information. Det är nödvändigt att utrustning för inspelning och uppspelning av bild finns på plats i domstolarna innan de nya bestämmelserna om dokumentation av förhørsutsagor börjar gälla. Med hänsyn till att det är osäkert när tekniken kan vara installerad och klar att användas bör enligt regeringens uppfattning tidpunkten för ikraftträdandet av lagändringarna överlåtas på regeringen att bestämma. Regeringen avser att ge Domstolsverket i uppdrag att vidta de nödvändiga åtgärder som krävs för att lagförslagen skall kunna träda i kraft (prop. s. 219).

Under utskottets handläggning av ärendet har en minoritet av utskottets ledamöter, bestående av företrädarna för Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern, väckt ett yrkande om att utskottet skall föreslå att riksdagen, med ändring av regeringens förslag i denna del, skall besluta att lagändringarna skall träda i kraft den 1 januari 2007.

Det anses i konstitutionell praxis vara möjligt att ge regeringen ett bemyndigande rörande ikraftträdandet även om de frågor som lagstiftningen avser omfattas av det s.k. obligatoriska lagområdet. Konstitutionsutskottet anförde år 1977 att en till innehållet så obestämd ikraftträdandebestämmelse som att frågan överlämnas till regeringens avgörande inte är tillfredsställande från informationssynpunkt. Det var därför enligt konstitutionsutskottet angeläget att en sådan ordning inte användes annat än i undantagsfall när det av alldeles speciella skäl var motiverat (bet. 1976/77:KU44 s. 21). Detta uttalande har konstitutionsutskottet hållit fast vid även vid senare ställningstaganden. I ett yttrande år 2002 till skatteutskottet (yttr. 2001/02:KU4y) anförde konstitutionsutskottet vidare att när allmänheten informeras om att en lag beslutats bör det endast i undantagsfall få förekomma att det fortfarande kvarstår en osäkerhet om när lagstiftningen skall börja gälla. Det är därför enligt konstitutionsutskottet – som tidigare anförts – angeläget att en sådan ordning inte används annat än i undantagsfall och endast när det av alldeles speciella skäl är motiverat. Dessa skäl skall noga anges i förarbetena. En utveckling mot en vanligare förekommande användning av sådana bemyndiganden bör enligt konstitutionsutskottet undvikas.

När konstitutionsutskottet på senare år har yttrat sig i denna fråga har utskottet överlämnat till respektive fackutskott att utifrån de av konstitutionsutskottet angivna utgångspunkterna närmare bedöma om de skäl som åberopas för ett bemyndigande i det enskilda fallet är så starka att de motiverar en sådan ordning.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är nödvändigt att utrustning för inspelning och uppspelning av ljud- och bildupptagningar finns på plats i domstolarna innan de nya bestämmelserna om dokumentation av

förhørsutsagor träder i kraft. Det är även i övrigt önskvärt att reformen ses i ett sammanhang och att samtliga föreslagna lagändringar träder i kraft samtidigt. En möjlig väg att tillse detta är att riksdagen sätter ikraftträdandedatumet så långt fram i tiden att alla förberedelser hinner slutföras innan ikraftträdandet. I det lagförslag som remitterades till Lagrådet föreslogs ändringarna träda i kraft den 1 januari 2007. Den osäkerhet som råder om när tekniken kan vara installerad och klar att använda talar emellertid mot att ange ett bestämt datum för ikraftträdandet. Om utrustningen kommer på plats tidigare skulle lagstiftningen, med ett bemyndigande om ikraftträdandet, kunna börja tillämpas tidigare än den 1 januari 2007. Om det däremot tar längre tid måste regeringen, utan ett sådant bemyndigande, återkomma till riksdagen med ett förslag till lagändring såvitt avser ikraftträdandedatumet.

Utskottet kan godta att regeringen ges ett bemyndigande att förordna om ikraftträdandet. Utskottet ser det dock som angeläget att endast de skäl som i propositionen angetts motivera ett bemyndigande om ikraftträdandet läggs till grund för avgörandet när lagstiftningen bör träda i kraft. Det kan noteras att det i propositionen inte angetts att ikraftträdandet är beroende av att ytterligare budgetmedel anslås.

Utskottet föreslår således att riksdagen, i fråga om ikraftträdande av lagförslagen, beslutar i enlighet med förslagen i propositionen.

Lagförslagen i övrigt, m.m.

Utskottet har inget ytterligare att anföra med anledning av lagförslagen i propositionen. Utskottet finner – utifrån de inledningsvis redovisade utgångspunkterna – lagförslagen ändamålsenliga och lämpligt utformade. Utskottet tillstyrker lagförslagen i de delar det inte redan berörts ovan. Utskottet föreslår dock en smärre språklig rättelse i 55 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken.

Sammantaget tillstyrker således utskottet propositionen och föreslår att riksdagen antar samtliga lagförslag, med nyss nämnda språkliga justering.

I motion Ju339 (fp) förespråkas en utökad användning av videokonferens i domstol. Motionen får anses i huvudsak tillgodosedd genom förslagen i propositionen, varför motionen bör avslås av riksdagen.

Kostnader med anledning av reformen m.m.

I motion Ju44 (m) anförs att domstolsväsendet måste tillföras nödvändiga resurser, bl.a. för att i tid kunna införskaffa för reformen nödvändig utrustning till domstolarna. I samma motion begärs att reformen enligt förslagen i propositionen skall utvärderas och att en återrapportering bör ske till riksdagen senast år 2008.

I propositionen (s. 220 f.) anför regeringen att de presenterade förslagen kan antas leda till en rad positiva konsekvenser. Domstolarnas verksamhet kan bedrivas mer effektivt, bl.a. genom att handläggningstiderna kan förkortas och att risken för inställda förhandlingar minskar. Kortare handlägg-

ningstider innebär tids- och arbetsvinster för såväl parter, ombud och andra som deltar i en domstolsprocess liksom för domstolarna. Vidare torde förslagen innebära att parternas rättegångskostnader och kostnaderna för det allmänna kan minska. Det är dock svårt att göra några beräkningar av de ekonomiska konsekvenserna eftersom det är svårt att bedöma hur stort genomslag förslagen kommer att ha. Beträffande investeringsbehovet med anledning av den nya tekniken anför regeringen att det är nödvändigt att utrustning för dokumentation av förhörsutsagor genom ljud- och bildupptagning vid ikraftträdandet finns tillgänglig i samtliga domstolar för att bestämmelserna om såväl denna teknikanvändning som handläggningen i överrätt skall kunna tillämpas. Kostnaderna för införskaffandet av sådan utrustning skall finansieras inom befintliga ramar. När det gäller användning av videokonferens har Domstolsverket, Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Statens kriminaltekniska laboratorium, Kriminalvårdsstyrelsen och Rättsmedicinalverket i en redovisning till regeringen pekat på de positiva effekter ett utnyttjande av tekniken enligt deras bedömning kan ge och även kommit överens om att på ett antal sätt verka för att en användning av videokonferenstekniken kommer till stånd i framtiden. Det är enligt regeringen inte nödvändigt att utrustning för videokonferens finns installerad vid samtliga domstolar vid ikraftträdandet av de bestämmelser som möjliggör användning av videokonferens. För att uppnå de fördelar som tekniken kan ge är det dock viktigt att sådan utrustning successivt installeras i domstolarna.

Vidare anför regeringen i propositionen (s. 220) att reformen bör utvärderas när den har varit i kraft en tid. En sådan utvärdering bör omfatta såväl vilka ekonomiska konsekvenser reformen har fått som vilka övriga effekter förslagen har fått för såväl enskilda som för det allmänna.

Utskottet har inhämtat från Justitiedepartementet att investeringarna i ny teknik i de allmänna domstolarna torde komma att ske genom s.k. lånefinansiering. Det innebär att kostnaden för investeringarna kommer att slås ut över ett antal budgetår och att den årliga bruttobelastningen på domstolsväsendets anslag med anledning av dessa investeringar blir begränsad.

Utskottet kan konstatera att investeringskostnaderna med anledning av reformen torde bli hanterbara. Samtidigt innebär bl.a. det förhållandet att omhörande i hovrätt av bevispersoner skall ske endast när det finns anledning att ställa ytterligare frågor, att det allmännas kostnader för processen i hovrätt kan antas komma att minska, bl.a. minskar kostnaderna för inställelse. De budgetära konsekvenserna av reformen torde mot bakgrund härav inte bli större än att de kan täckas med befintliga budgetmedel. Utskottet delar således regeringens bedömning att kostnaderna för införskaffande av utrustning för inspelning och uppspelning av ljud- och bildupptagningar torde kunna finansieras inom befintliga budgetramar.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att reformen bör utvärderas när den har varit i kraft en tid, något som regeringen också förutsätter. Mot bakgrund av att riksdagen bör överlåta till regeringen att bestämma tidpunk-

ten för ikraftträdandet och då det kan antas att lagändringarna inte kommer att träda i kraft förrän tidigast någon gång nästa år är det vanskligt att i nuläget bestämma en tidpunkt för när denna utvärdering bör slutföras.

Utskottet avstyrker bifall till motion Ju44.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett antal motioner rörande bl.a. utvärdering av provningstillståndsreglerna i brottmål samt fotograferingsförbudet i samband med domstolsförhandlingar. Jämför reservationerna 8 (kd) och 9 (m, fp, kd, c).

Översyn av reglerna om provningstillstånd i brottmål m.m.

I motionerna Ju43 och Ju471 (båda kd) anføres att provningstillståndsreglerna bör ses över i syfte att helt avskaffa kravet på provningstillstånd i brottmål. I motion Ju339 (fp) anføres att möjligheten till överprövning av domstolsavgöranden i allmänhet bör utökas.

Utskottet har i detta ärende tillstyrkt lagförslag om en utökad tillämpning av reglerna om provningstillstånd till hovrätt. Genom lagändringarna förändras emellertid inte bestämmelserna om provningstillstånd i brottmål. I brottmål krävs således även fortsättningsvis provningstillstånd till hovrätt när påföljden i tingsrätten stannat vid böter eller då den tilltalade frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Utskottet anser att de gällande reglerna om provningstillstånd i brottmål är lämpligt avvägda och är inte berett att förespråka att en översyn med den föreslagna inriktningen görs av dessa. Riksdagen bör avslå motionerna Ju43, Ju471 och Ju339 i nu behandlade delar.

Fotograferingsförbudet i samband med domstols sammanträde

I motion Ju402 (fp) begärs en översyn av reglerna om fotograferingsförbud i domstol. Motionären anför bl.a. att det bör klargöras hur långt förbudet sträcker sig vid fotografering i anslutning till, men inte inne i, rättssalen, och att en utvidgning av förbudet till att även gälla i samband med att rätten företar syn i enskilda bostad bör övervägas.

Enligt 5 kap. 9 § rättegångsbalken, i den i propositionen föreslagna lydelsen, vilken i sak i huvudsak överensstämmer med den äldre lydelsen, får bildupptagning i eller bildöverföring från rättssalen ske endast om det följer av lag. Någon sådan lagstiftning till förmån för t.ex. nyhetsmediernas

rapportering eller för enskilda åhörare finns inte. Av bestämmelsens ordalydelse följer att något fotograferingsförbud enligt bestämmelsen inte kan uppställas utanför rättssalen.

Justitieombudsmannen (JO) har i ett granskningsärende uttalat att regeln om fotograferingsförbud rimligen måste tolkas så att den träffar även situationer då någon, sedan en förhandling har inletts, fotograferar in genom dörren till rättssalen (JO:s ämbetsberättelse 2001/02 s. 46 f.).

Utskottet kan beträffande fotografering i samband med att syn företas i enskilds bostad i och för sig instämma i vad motionären anför. Det är med hänsyn till den enskildes personliga integritet inte helt tillfredställande att det i dessa fall inte finns några begränsningar i rätten att fotografera. Redan det förhållandet att en del av en offentlig förhandling vid sådan syn förläggs till en enskilds bostad innebär ett stort intrång i den privata sfären. Att den enskilde därtill skulle behöva acceptera att åhörare fotograferar och möjligen senare publicerar fotografierna i medierna framstår inte som en rimlig ordning. Syn i enskildas bostad torde emellertid vara mycket ovanligt förekommande och fotografering i samband med sådan syn än mer ovanligt. Mot bakgrund härav är utskottet inte berett att nu ta något initiativ i denna fråga.

Utskottet avstyrker bifall till motion Ju402.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avvisning av bevisning, punkt 1 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, såvitt avser 35 kap. 7 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05: Ju43 yrkande 1 och avslår proposition 2004/05:131 i denna del.

Ställningstagande

Enligt min mening talar starka rättssäkerhetsskäl för att bevis som har betydelse för bedömningen av målet alltid bör få läggas fram. Att t.ex. domstolen har svårigheter att delge en förhörsperson kallelse till ett sammanträde är inte en relevant anledning att vägra en part att få åberopa denne som vittne. Det är inte acceptabelt att en part kan tappa sin talan för att domstolen anser att målet måste handläggas snabbare och därför avvisar svårtillgänglig bevisning. De redan gällande reglerna i rättegångsbalken är tillräckliga för att komma till rätta med problem med att handläggningen av målet fördröjs.

Regeringens förslag till ändring i 35 kap. 7 § rättegångsbalken bör därför avslås av riksdagen.

2. Närvaro per telefon i brottmål, punkt 2 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, såvitt avser 5 kap. 10 §, med den ändringen att det mellan andra och tredje styckena skjuts in ett nytt stycke med följande lydelse: "I brottmål får dock inte åklagaren, den misstänkte, den tilltalade eller den offentlige försvara-

ren delta i sammanträdet endast genom ljudöverföring." Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju43 yrkande 2 och bifaller delvis proposition 2004/05:131 i denna del.

Ställningstagande

Det bör enligt min mening inte införas en möjlighet för misstänkta, tilltalade, åklagare och offentliga försvarare att närvara vid sammanträde i brottmål endast genom ljudöverföring. I brottmål är det t.ex. särskilt viktigt att rätten kan förvissa sig om att det inte är någon annan än den misstänkte alternativt den tilltalade som deltar i förhandlingen. Detta går inte att med tillräcklig grad av säkerhet fastställa vid närvaro vid sammanträde endast per telefon. Att låta åklagaren och den offentliga försvararen närvara endast per telefon skulle vara ägnat att undergräva tilltron till den rättsliga prövningen.

Regeringens förslag till lydelse av 5 kap. 10 § rättegångsbalken bör ändras i enlighet härmed.

3. Utvidgad användning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt, punkt 3 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken, såvitt avser 49 kap. 12 § och 13 §,
2. lag om ändring i äktenskapsbalken, såvitt avser 18 kap. 3 a §,
3. lag om ändring i föräldrabalken, såvitt avser 20 kap. 11 § och 12 §,
4. lag om ändring i miljöbalken, såvitt avser 23 kap. 1 § och 2 §,
5. lag om ändring i brottsbalken, såvitt avser 37 kap. 8 §,
6. lag om ändring i utsökningbalken, såvitt avser upphävande av 18 kap. 16 a §,
7. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m., såvitt avser 27 §,
8. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, såvitt avser 4 kap. 12 §,
9. lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift, såvitt avser 10 a §,
10. lag om ändring i lagen (1976:839) om Statens va-nämnd, såvitt avser 21 §,
11. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100), såvitt avser 15 kap. 7 §,
12. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning, såvitt avser 58 §,

13. lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20), såvitt avser 64 §,
14. lag om ändring i skuldsaneringslagen (1994:334), såvitt avser upphävande av 31 §,
15. lag om ändring i lagen (1994:831) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt, såvitt avser 2 §,
16. lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450), såvitt avser 51 §,
17. lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden, såvitt avser 38 § och 39 § andra stycket.
Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju43 yrkande 4 och avslår proposition 2004/05:131 i denna del.

Ställningstagande

Med hänsyn till grundläggande rättssäkerhetsskäl anser jag att systemet med prövningstillstånd till hovrätt bör begränsas till endast mer bagatellartade mål och ärenden. Det finns enligt min mening inte något utrymme att med bibehållen rättssäkerhet utvidga detta system vare sig i tvistemål eller i domstolsärenden.

En utvidgning av systemet med prövningstillstånd till hovrätt ökar också risken för att i sak felaktiga avgöranden står fast. Härtill kommer att en ökad koncentration till första instans kräver att tillräckliga resurser tillförs domstolarna. Några sådana budgetmedel kommer emellertid enligt regeringen inte att tillföras med anledning av reformen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att regeringens förslag till lagändringar som innebär utökade krav på prövningstillstånd bör avslås av riksdagen.

4. Upptagning av muntlig bevisning i hovrätt, punkt 4 (kd) av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken såvitt avser 35 kap. 13 § andra stycket, 50 kap. 23 § och 51 kap. 23 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju43 yrkande 5 och avslår proposition 2004/05:131 i denna del.

Ställningstagande

Om förslagen i propositionen till ändringar i 35 kap. 13 §, 50 kap. 23 § och 51 kap. 23 § rättegångsbalken skulle antas av riksdagen, skulle det medföra att möjligheten till omhörande i hovrätten av vittnen och andra bevispersoner blir starkt begränsad och att det i princip endast blir möjligt när ytterligare frågor behöver ställas. Enligt min mening är det tveksamt om en sådan ordning är förenlig med bestämmelserna om rätten till en rättvis

rättegång i artikel 6 i Europakonventionen. Härtill kommer att bestämmelserna är otydligt utformade på så sätt att det inte ges någon ledning till när det kan anses vara nödvändigt att hålla ett förnyat förhör i hovrätten.

Regeringens förslag till ändringar i de nyss nämnda bestämmelserna i rättegångsbalken bör därför avslås av riksdagen.

5. Ikraftträdande av reformen, punkt 5 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Jan Ertsborn (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till ikraftträdandebestämmelser i de i propositionen framlagda lagförslagen med de ändringarna att respektive lag skall träda i kraft den 1 januari 2007.

Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2004/05:131 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att lagändringarna i propositionen bör träda i kraft ett bestämt datum och att riksdagen således inte bör ge regeringen ett bemyndigande att förordna om ikraftträdandet.

Som konstitutionsutskottet har anfört är en så obestämd ikraftträdandebestämmelse inte tillfredsställande från informationssynpunkt och bör inte användas annat än i undantagsfall när det av alldeles speciella skäl är motiverat.

I detta fall är det naturligtvis så att lagändringarna inte bör träda i kraft förrän den tekniska utrustningen för inspelning av förhör med ljud och bild har installerats och kan användas. Att det råder en viss osäkerhet kring när detta arbete kan vara genomfört utgör enligt vår mening inte ett tillräckligt starkt skäl för att överlämna till regeringen att besluta om ikraftträdandet. Det är samtidigt sannolikt frestande att i ett besvärligt budgetläge skjuta på sådana investeringar när inte lagstiftningen kommer att träda i kraft förrän utrustningen är klar att använda.

Vi anser att datumet för ikraftträdande lämpligen kan bestämmas till den 1 januari 2007, vilket var vad regeringen föreslog när ärendet remitterades till Lagrådet.

Förslagen i propositionen rörande ikraftträdandebestämmelser bör i enlighet härmed ändras av riksdagen.

6. Resurser till domstolsväsendet, punkt 8 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Jan Ertsborn (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att domstolsväsendet måste tillföras tillräckliga resurser. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju44 yrkande 2.

Ställningstagande

Till följd av reformerna som föreslås i propositionen måste det inom domstolsväsendet göras stora investeringar i bl.a. utrustning för ljud- och bildupptagning av förhör. I propositionen anges att investeringarna skall finansieras inom befintliga budgetramar. Det är enligt vår mening inte rimligt.

Genom reformförslagen betonas att tyngdpunkten i rättskipningen i ännu högre grad än i dag bör ligga i första instans. För att en sådan reform skall bli godtagbar utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv krävs att tingsrätterna ges tillräckliga resurser för sin verksamhet. Några ytterligare budgetmedel har emellertid inte anvisats eller utlovats.

Med hänsyn till domstolsväsendets mycket ansträngda ekonomi måste enligt vår mening ytterligare budgetmedel tillföras för att finansiera reformen.

Det får ankomma på regeringen att beakta vad vi nu anfört i det fortsatta budgetarbetet inför år 2006.

7. Utvärdering av reformen, punkt 9 (m)

av Beatrice Ask (m), Jeppe Johnsson (m) och Cecilia Magnusson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en utvärdering av reformen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju44 yrkande 1.

Ställningstagande

Reformförslagen i propositionen är mycket genomgripande för processen i allmän domstol. Utvidgningen av systemet med prövningstillstånd till hovrätt är t.ex. långtgående. Det är därför angeläget att reformen utvärderas grundligt när den varit i kraft en tid.

I lagförslagen och i propositionen ges endast vaga tillämpningsanvisningar rörande bl.a. sådant som när det är olämpligt att använda videokonferens i rättegång. Det är möjligt att det är riktigt att överlämna dessa frågor till rättstillämpningen. När så nu blir fallet är det dock särskilt angeläget att en utvärdering sker.

Regeringen bör därför ges i uppdrag att låta utvärdera effekterna av lagändringarna som föreslås i propositionen. I utvärderingen bör såväl rättssäkerhetsaspekterna som de praktiska konsekvenserna av reformen analyseras. Resultatet bör återrapporteras till riksdagen senast år 2008.

8. Översyn av reglerna om prövningstillstånd i brottmål m.m., punkt 10 (kd)

av Peter Althin (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en översyn av reglerna om prövningstillstånd i brottmål. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju43 yrkande 3 och 2004/05:Ju471 yrkande 5 och bifaller delvis motion 2004/05:Ju339 yrkande 6.

Ställningstagande

Som jag anført under reservation 3 talar grundläggande rättssäkerhetsskäl för att systemet med prövningstillstånd till hovrätt bör begränsas till endast mer bagatellartade mål och ärenden. Jag anser att man i brottmål över huvud taget inte bör uppställa krav på prövningstillstånd till hovrätt. Den som är åtalad för brott bör alltid, även då domen bara innehåller påföljden böter, ha rätt till en fullständig prövning i två instanser.

Det får ankomma på regeringen att tillse att en allsidig översyn av systemet med prövningstillstånd genomförs, bl.a. i syfte att avskaffa kravet på prövningstillstånd till hovrätt i brottmål.

9. Fotograferingsförbudet i samband med domstols sammanträde, punkt 11 (m, fp, kd, c)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Jan Ertsborn (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om en översyn av reglerna om fotograferingsförbud i samband med domstols sammanträde. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Ju402.

Ställningstagande

Offentligheten i våra domstolar är grundläggande och mycket viktig. Mediernas insyn i processen utgör en garant för rättssäkerhet och effektivitet.

Ett viktigt och välmotiverat undantag från denna offentlighet är enligt vår uppfattning förbudet för åhörarna att fotografera i rättssalen. Enligt vår mening finns det dock brister och inkonsekvenser i dessa bestämmelser. Som exempel kan nämnas att bestämmelsen om fotoförbud endast är tillämplig i rättssalen, och t.ex. inte när rätten håller syn på annan plats. När syn hålls i en enskilds bostad får det orimliga konsekvenser eftersom media då på ett integritetskränkande sätt kan publicera fotografier från den enskildes hem. Det är dessutom något oklart var gränsen går för detta förbud när fotografering sker in genom dörren till rättssalen eller genom ett fönster.

Det får ankomma på regeringen att låta utreda hur bestämmelserna om fotoförbud i rättegång bör utformas i framtiden.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:131 En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i äktenskapsbalken,
3. lag om ändring i föräldrabalken,
4. lag om ändring i jordabalken,
5. lag om ändring i miljöbalken,
6. lag om ändring i brottsbalken,
7. lag om ändring i utsökningsbalken,
8. lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
9. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
10. lag om ändring i patentlagen (1967:837),
11. lag om ändring i lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål,
12. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.,
13. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),
14. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,
15. lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift,
16. lag om ändring i lagen (1976:839) om Statens va-nämnd,
17. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
18. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning,
19. lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden,
20. lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20),
21. lag om ändring i skuldsaneringslagen (1994:334),
22. lag om ändring i lagen (1994:831) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt,
23. lag om ändring i sjölagen (1994:1009),
24. lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450),
25. lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden,
26. lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål.

Följdmotioner

2004/05:Ju43 av Peter Althin m.fl. (kd):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att domstolen skall äga rätt att avvisa bevis om beviset trots rimliga ansträngningar inte kan tas upp och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag om att låta parter och ombud delta per telefon vid sammanträden i brottmål.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en översyn av reglerna om prövningstillstånd så att kravet på särskilt prövningstillstånd avskaffas när påföljden bestäms till böter.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag om en utvidgning av systemet med prövningstillstånd till att omfatta tingsrättens avgöranden i flertalet slag av tvistemål och i domstolsärenden som överklagas till hovrätt.
5. Riksdagen avslår regeringens förslag om att muntlig bevisning som upptagits i ett mål som överklagas från tingsrätt till hovrätt endast skall få tas upp på nytt om ytterligare frågor behöver ställas.

2004/05:Ju44 av Beatrice Ask m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att reformen av processen i allmän domstol skall utvärderas med återrapportering till riksdagen senast år 2008.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att domstolsväsendet skall tillföras nödvändiga resurser.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Ju339 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om rätten till prövning i två instanser.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en ökad användning av videokonferens i domstolar.

2004/05:Ju402 av Allan Widman (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en översyn av rättegångsbalken.

2004/05:Ju471 av Peter Althin m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om att lagen om prövningstillstånd ändras så att kravet på särskilt prövningstillstånd avskaffas vid bötesdomar.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken¹

dels att 42 kap. 10 §, 46 kap. 7 §, 47 kap. 10 §, 50 kap. 11 §, 51 kap. 11 § och 52 kap. 10 § skall upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 4 §, 5 kap. 9 §, 6 kap. 4 och 6 §§, 9 kap. 5 §, 35 kap. 6, 7, 9, 13 och 14 §§, 36 kap. 16, 18 och 19 §§, 38 kap. 6 §, 39 kap. 2 §, 42 kap. 6, 12, 16 och 20 §§, 43 kap. 5, 7–9 och 13 §§, 44 kap. 1–4 och 7 §§, 45 kap. 4 och 13 §§, 46 kap. 6, 9 och 10 §§, 47 kap. 6, 12–14, 17, 20 och 24 §§, 49 kap. 2 och 12–14 §§, 50 kap. 4, 7–10, 12 a, 17–19 och 23 §§, 51 kap. 4, 7–10, 17–19 och 23 §§, 52 kap. 6, 7 och 11 §§, 54 kap. 2 §, 55 kap. 7, 8, 14 och 15 §§ samt rubrikerna till 5, 45, 49 och 54 kap. skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas nio nya paragrafer, 5 kap. 10–12 §§, 6 kap. 6 a §, 45 kap. 10 a §, 49 kap. 14 a §, 50 kap. 7 a §, 51 kap. 7 a § och 52 kap. 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.**4 §²**

Hovrätten är domför med tre lagfarna domare. I mål som överklagats från tingsrätt skall dock minst fyra lagfarna domare delta när hovrätten avgör målet, om tingsrätten bestått av tre lagfarna domare. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fem lagfarna domare får inte delta i hovrätten.

I brottmål gäller, i stället för bestämmelserna i första stycket, att hovrätten är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fyra lagfarna domare och tre nämndemän får inte delta. Finns det inte anledning att döma till svårare straff än böter och är det i målet inte fråga om företagsbot, är hovrätten domför även med den sammansättning som anges i första stycket. Detsamma gäller vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

¹ Senaste lydelse av

42 kap. 10 § 1987:747

46 kap. 7 § 1987:747

47 kap. 10 § 1987:747

50 kap. 11 § 1994:1034

51 kap. 11 § 1994:1034

² Senaste lydelse 1999:84.

52 kap. 10 § 1994:1034.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd skall hovrätten bestå av tre lagfarna domare.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit vid sammanträde som avses i 50 kap. 10 § eller 51 kap. 10 § är hovrätten domförför med en lagfaren domare.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av en annan tjänsteman i hovrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. *Närmare bestämmelser om detta meddelas av regeringen.*

Bestämmelserna i 4 kap. 13 § gäller även för andra tjänstemän än domare när de utför åtgärder enligt femte stycket.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd skall hovrätten bestå av tre lagfarna domare. *Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt 49 kap. 14 a § första stycket får dock meddelas av en lagfaren domare, om frågan är enkel.*

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit vid sammanträde som avses i 50 kap. 10 § eller 51 kap. 10 § är hovrätten domförför med en lagfaren domare. *Detsamma gäller vid beslut om undanröjande av tingsrättens avgörande sedan käromålet återkallats.*

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av en annan tjänsteman i hovrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. *Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.*

5 kap.

Om offentlighet och ordning vid domstol

Om offentlighet och ordning m.m. vid domstol

9 §³

Det ankommer på rättens ordförande att upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden och att meddela de *föreskrifter* som behövs. *Han* får utvisa den som stör förhandlingen eller på annat sätt uppträder otillbörligt. *Han* får också begränsa antalet åhörare i rättsalen för att undvika trängsel. Rätten får förbjuda att *annan tar upp förhör på fonetisk väg*, om det kan antas att upp-tagningen så besvärar den som

Det ankommer på rättens ordförande att upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden och att meddela de *ordningsregler* som behövs. *Ordföranden* får utvisa den som stör förhandlingen eller på annat sätt uppträder otillbörligt. *Ordföranden* får också begränsa antalet åhörare i rätts-salen för att undvika trängsel.

³ Senaste lydelse 2001:177.

hörs att det blir till men för utredningen. *Fotografi får inte tas i rättssalen.*

Om någon som har utvisats tränger sig in i rättssalen eller om någon i övrigt inte lyder en tillsägelse som har meddelats för att upprätthålla ordningen får rätten förordna att han omedelbart skall tas i häkte och kvarhållas där så länge sammanträdet varar, dock inte längre än tre dagar.

Om säkerhetskontroll i domstol finns särskilda föreskrifter.

En bildupptagning i eller en bildöverföring från rättssalen får ske endast om det följer av lag. Rätten får förbjuda annans ljudupptagning eller ljudöverföring under ett förhör, om det kan antas att upptagningen eller överföringen besvärar den som hörs i sådan grad att det blir till men för utredningen.

Om någon som har utvisats tränger sig in i rättssalen eller om någon i övrigt inte lyder en tillsägelse som har meddelats för att upprätthålla ordningen, får rätten besluta att han eller hon omedelbart skall häktas och kvarbli i häkte så länge sammanträdet pågår, dock inte längre än tre dagar.

10 §

Parter och andra som skall delta i ett sammanträde inför rätten skall infinna sig i rättssalen eller där sammanträdet annars hålls.

Om det finns skäl för det, får rätten besluta att en part eller annan som avses i första stycket i stället skall delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid bedömningen av om det finns skäl för ett sådant deltagande skall rätten särskilt beakta

1. de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om den som skall delta i sammanträdet måste infinna sig i rättssalen, och

2. om någon som skall delta i sammanträdet känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättssalen.

Ett deltagande enligt andra stycket får inte ske, om det är olämpligt med hänsyn till ända-

målet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Den som deltar i ett sammanträde genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring skall anses ha inställt sig inför rätten.

11 §

Om det finns skäl för det, får rätten besluta att syn skall hållas genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om det är olämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter.

12 §

Rätten skall se till att de, som skall delta i ett sammanträde och som inte kan beredas plats i rättssalen, kan följa sammanträdet genom en ljud- och bildöverföring i en lokal som ställts i ordning för detta ändamål (sidosal).

Rätten får även låta åhörare som inte kan beredas plats i rättssalen följa sammanträdet genom en ljudöverföring eller en ljud- och bildöverföring i en sidosal.

Bestämmelserna i 9 § skall tillämpas också i fråga om en sidosal.

6 kap.

4 §⁴

Vid ett sammanträde som hålls under förberedelsen av ett mål och som inte endast avser bevisupptagning skall utöver vad som anges i 3 § följande antecknas:

1. i korthet de omständigheter som parterna åberopar samt motpartens yttrande över dessa omständigheter,

2. de bevis som parterna vill åberopa och vad de vill styrka med varje *särskilt* bevis, samt

3. det som i övrigt behövs *till ledning för en huvudförhandling.*

2. de bevis som parterna vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis, samt

3. det som i övrigt behövs *inför målets avgörande.*

⁴ Senaste lydelse 2000:172.

6 §⁵

Berättelser som avges i bevis-syfte skall tas upp genom ljud-inspelning eller, i den omfattning berättelserna kan antas vara av betydelse i målet, skrivas ned. Detta gäller dock inte vid huvudförhandling i Högsta domstolen.

I tingsrätt skall en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inför domstol inte dokumenteras enligt första stycket, skall den dokumenteras genom en ljudupptagning eller, i den omfattning berättelsen kan antas vara av betydelse i målet, skrivas ned. Detta gäller dock inte vid huvudförhandling i Högsta domstolen.

Om berättelsen skrivs ned, skall parterna och den som hörts genast få tillfälle att kontrollera det som skrivits. Den som lämnat berättelsen skall tillfrågas om han eller hon har något att invända mot innehållet. En invändning som inte leder till någon ändring skall antecknas. Därefter får det som skrivits inte ändras.

6 a §

Det som iakttas vid syn får dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning.

9 kap.

5 §⁶

Den som vid sammanträde inför rätten stör förhandlingen eller fotograferar i rättssalen eller bryter mot föreskrift eller förbud, som har meddelats med stöd av 5 kap. 9 §, döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt.

Den som vid ett sammanträde inför rätten stör förhandlingen, bryter mot en ordningsregel eller ett förbud, som har meddelats med stöd av 5 kap. 9 §, eller tar upp eller överför bild i strid mot 5 kap. 9 § andra stycket döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt.

Första stycket skall tillämpas också i fråga om en sådan sidosal som avses i 5 kap. 12 §.

⁵ Senaste lydelse 2000:172.

⁶ Senaste lydelse 1991:241.

35 kap.**6 §**

Det ankommer på parterna att sörja för bevisningen. Rätten äge ock, om det finnes erforderligt, självmant föranstalta om bevisning. Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, eller är fråga om ansvar för brott, som ej hör under allmänt åtal, må dock rätten ej utan framställning av part höra vittne, som ej förut hörts på parts begäran, eller meddela föreläggande om företeende av skriftligt bevis.

Det ankommer på parterna att svara för bevisningen. Rätten får självmant inhämta bevisning endast i tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten och i mål om brott som hör under allmänt åtal.

7 §

Finner rätten, att omständighet, som part vill bevisa, är utan betydelse i målet eller att erbjudet bevis ej erfordras eller uppenbart skulle bli utan verkan, må bevisningen ej tillåtas. Rätten äge ock avvisa erbjudet bevis, om bevisningen finnes med avsevärt ringare besvär eller kostnad kunna föras på annat sätt.

Rätten får avvisa bevisning

1. om den omständighet som en part vill bevisa är utan betydelse i målet,

2. om beviset inte behövs,

3. om beviset uppenbart skulle bli utan verkan,

4. om bevisningen med avsevärt mindre besvär eller kostnad kan föras på annat sätt, eller

5. om beviset trots rimliga ansträngningar inte kan tas upp och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare.

9 §

Då bevis skall upptagas utom huvudförhandling, skola parterna kallas. Är i brottmål den tilltalade anhållen eller häktad och finnes hans närvaro erforderlig, förordne rätten om hans inställande. Uteblir part, må beviset dock upptagas.

Skall ett bevis tas upp utom huvudförhandling gäller i fråga om kallelser av parter och om parters underlåtenhet att följa en kallelse det som föreskrivs för sammanträden under förberedelsen av målet. Uteblir en part, får beviset ändå tas upp, om handläggningen av målet skall fortsätta.

13 §⁷

Vid huvudförhandlingen skall de bevis som upptagits utom huvudförhandlingen tas upp på nytt, om rätten finner detta vara av

Vid huvudförhandlingen skall de bevis som har tagits upp utom huvudförhandlingen tas upp på nytt, om rätten finner att det är av

⁷ Senaste lydelse 2000:172.

betydelse i målet och det inte föreligger hinder mot att ta upp beviset.

Har tingsrätten i ett mål som fullföljts till hovrätten tagit upp muntlig bevisning eller hållit syn på stället, behöver beviset tas upp på nytt endast om hovrätten finner detta vara av betydelse för utredningen. I högsta domstolen får de bevis som tagits upp av lägre rätt tas upp på nytt endast om det föreligger synnerliga skäl.

betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. I tvistemål där förlikning om saken är tillåten får dock beviset tas upp på nytt endast om någon av parterna begär det.

Har tingsrätten i ett mål som överklagats till hovrätten tagit upp bevisning, behöver beviset tas upp på nytt endast om hovrätten finner att det är av betydelse för utredningen. Kan ett muntligt bevis läggas fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret vid tingsrätten, får beviset tas upp på nytt endast om ytterligare frågor behöver ställas. Ett bevis som avses i detta stycke får tas upp på nytt även utan begäran av part.

I Högsta domstolen får de bevis som har tagits upp av lägre rätt tas upp på nytt endast om det finns synnerliga skäl.

Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt.

14 §⁸

En berättelse, som någon har avgett skriftligen i anledning av en redan inledd eller förestående rättegång, eller en uppteckning av en berättelse, som någon i anledning av en sådan rättegång lämnat inför åklagare eller polismyndighet eller annars utom rätta, får återopas som bevis i rättegången endast

1. om det är särskilt föreskrivet,
2. om förhör med den som lämnat berättelsen inte kan hållas vid eller utom huvudförhandling eller i övrigt inför rätten eller
3. om det finns särskilda skäl med hänsyn till de kostnader eller olägenheter som ett förhör vid eller utom huvudförhandling kan antas medföra, vad som kan antas stå att vinna med ett sådant förhör, berättelsens betydelse och övriga omständigheter.

Även i annat fall än som sägs i första stycket får dock i tvistemål en sådan skriftlig berättelse eller uppteckning av en berättelse som avses där återopas som bevis i rättegången, om parterna godtar det och det inte är uppenbart olämpligt.

Vad som sägs i första stycket om en skriftlig eller upptecknad

Vad som sägs i första och andra styckena om en skriftlig eller

⁸ Senaste lydelse 1987:747.

berättelse skall också tillämpas i fråga om en *fonetisk eller liknande* upptagning av en berättelse.

uppptecknad berättelse skall också tillämpas i fråga om en *ljud-upptagning eller en ljud- och bildupptagning* av en berättelse.

36 kap.

16 §⁹

Ett vittne skall *avge* sin berättelse muntligen. *Skriftliga vittnesberättelser får inte åberopas.* Vittnet får dock med rättsens medgivande använda sig av anteckningar till stöd för minnet.

Vid vittnesförhör får *vad* vittnet tidigare *anfört* inför rätta eller inför åklagare eller polismyndighet *föredbringas* endast när vittnets berättelse vid förhöret avviker från vad han tidigare *anfört* eller när vittnet vid förhöret förklarar att han inte kan eller inte vill yttra sig.

Ett vittne skall *lämna* sin berättelse muntligen. Vittnet får dock med rättsens medgivande använda sig av anteckningar till stöd för minnet.

Vid ett vittnesförhör får *det som* vittnet tidigare *har berättat* inför rätta eller inför åklagare eller polismyndighet *läggas fram* endast när vittnets berättelse vid förhöret avviker från vad han *eller hon* tidigare *har berättat* eller när vittnet vid förhöret förklarar att han *eller hon* inte kan eller inte vill yttra sig. *Avser förhöret någon som tidigare har hörts inför rätta och har det förra förhöret dokumenterats genom en ljud- och bildupptagning, får dock förhöret inledas med en uppspelning av upptagningen. Har den tidigare bevisupptagningen skett i lägre rätt, skall förhöret i högre rätt inledas med en sådan uppspelning, om det inte är olämpligt.*

18 §¹⁰

Om det finns anledning anta att ett vittne av rädsla eller annan orsak inte fritt berättar sanningen på grund av en parts eller någon åhörarens närvaro, eller om part eller åhörare hindrar vittnet i hans berättelse genom att falla honom i talet eller på annat sätt, får rätten förordna att parten eller åhöraren inte får vara närvarande vid förhöret.

Rätten får besluta att en part eller en åhörare inte får vara närvarande vid ett vittnesförhör

1. om det finns anledning att anta att vittnet av rädsla eller annan orsak inte fritt berättar sanningen på grund av partens eller åhörarens närvaro, eller

2. om parten eller åhöraren hindrar vittnet i hans eller hennes berättelse genom att falla honom eller henne i talet eller på annat sätt.

⁹ Senaste lydelse 1987:747.

¹⁰ Senaste lydelse 1987:747.

Vittnesberättelse, som enligt första stycket lämnats i parts frånvaro, skall återges i behövlig omfattning när parten åter är närvarande. Parten skall beredas tillfälle att ställa frågor till vittnet.

När en vittnesberättelse enligt första stycket lämnas i en parts frånvaro, skall parten om möjligt få följa förhöret genom en ljudöverföring eller en ljud- och bildöverföring. Om detta inte kan ske, skall vittnesberättelsen återges i behövlig omfattning när parten åter är närvarande. Parten skall beredas tillfälle att ställa frågor till vittnet.

19 §¹¹

Förhör med ett vittne får äga rum utom huvudförhandling,

1. om *det inte är möjligt för vittnet att infinna sig vid huvudförhandlingen eller*

2. om en inställelse vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen.

1. om *vittnet inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen,*

2. om en inställelse vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen, *eller*

3. om *det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling.*

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning äga rum i anslutning till förhör enligt första stycket.

38 kap.

6 §¹²

Bevisupptagning genom skriftlig handling får äga rum utom huvudförhandling,

1. om *handlingen inte kan företeas vid huvudförhandlingen eller*

2. om *företeende* vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisupptagningen sker vid huvudförhandlingen.

1. om *handlingen inte kan visas upp vid huvudförhandlingen,*

2. om *ett uppvisande* vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisupptagningen sker vid huvudförhandlingen, *eller*

3. om *det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling.*

¹¹ Senaste lydelse 1987:747.

¹² Senaste lydelse 1987:747.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning äga rum i anslutning till bevisupptagning enligt första stycket.

39 kap.

2 §¹³

Syn får äga rum utom huvudförhandling,

1. om syn inte kan hållas vid huvudförhandlingen *eller*

2. om syn vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att den hålls vid huvudförhandlingen.

1. om syn inte kan hållas vid huvudförhandlingen,

2. om syn vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att den hålls vid huvudförhandlingen, *eller*

3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning äga rum i anslutning till syn enligt första stycket.

42 kap.

6 §¹⁴

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Förberedelsen har till syfte att klarlägga

1. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som parterna åberopar till grund för sin talan,

2. i vad mån parterna är oense om åberopade sakförhållanden,

3. vilka bevis som skall *förebringas* och vad som skall styrkas med varje bevis,

3. vilka bevis som skall *läggas fram* och vad som skall styrkas med varje bevis,

4. om ytterligare utredning eller andra åtgärder behövs före målets avgörande och

5. om det finns förutsättningar för förlikning.

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning *och, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt, upprätta en tidsplan för denna.*

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning.

¹³ Senaste lydelse 1987:747.

¹⁴ Senaste lydelse 2000:172.

Rätten skall upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövt. Parterna skall fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas såvitt gäller dem och deras bevisning. Om en part bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall detta genast anmälas till rätten. Om rätten bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall parterna underrättas om detta.

12 §¹⁵

I mål där förlikning om saken är tillåten skall parterna föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas *mot den som uteblir*. Parter som skall infinna sig personligen skall också föreläggas vite.

I mål där förlikning om saken är tillåten skall parterna föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas. Parter som skall infinna sig personligen skall också föreläggas vite. *Parter som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas. Avser sammanträdet en fråga om rättegångshinder, tillämpas i stället andra stycket.*

I mål där förlikning om saken inte är tillåten skall käranden föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att *hans talan i målet* annars förfaller. *Skall han* infinna sig personligen, skall rätten också förelägga vite. Svaranden skall föreläggas vite.

I mål där förlikning om saken inte är tillåten, skall käranden föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att *käromålet* annars förfaller. *En käreande som skall infinna sig personligen* skall också föreläggas vite. *En käreande som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att käromålet annars förfaller.* Svaranden skall föreläggas vite.

Avser sammanträdet endast behandling av rättegångsfrågor, skall parterna i stället för förelägganden enligt första och

Om det behövs, skall det i kallelsen anges vad som skall behandlas vid sammanträdet.

andra styckena föreläggas vite.

16 §¹⁶

Är det till fördel för handläggningen av målet, bör rätten innan förberedelsen avslutas göra en skriftlig sammanfattning av parternas ståndpunkter, så som de uppfattas av rätten. Parterna skall beredas tillfälle att yttra sig över sammanfattningen.

Om det är till fördel för handläggningen av målet, skall rätten göra en skriftlig sammanställning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen.

20 §¹⁷

Huvudförhandling för handläggning av rättegångsfråga eller del av saken, som kan avgöras särskilt, får hållas även om förberedelsen av målet i övrigt inte har avslutats.

Huvudförhandlingen får med parternas samtycke hållas i förenklad form, om det är möjligt med hänsyn till reglerna i 43 kap. 2 §. Sådan huvudförhandling kan äga rum i omedelbart samband med förberedelsen eller, under förutsättning att samma domare sitter i rätten, inom femton dagar från den dag då den muntliga förberedelsen avslutades. Oavsett parternas samtycke får huvudförhandling i förenklad form hållas i omedelbart samband med förberedelsen, om saken är uppenbar.

Om muntlig förberedelse hålls per telefon, får även huvudförhandling i förenklad form hållas per telefon i omedelbart samband med förberedelsen.

Vid huvudförhandling i förenklad form skall vad som ägt rum under det sammanträde då den muntliga förberedelsen avslutades anses ha ägt rum även vid huvudförhandlingen utan att det behöver upprepas vid denna.

43 kap.

5 §¹⁸

Förhandlingen skall vara muntlig. Parterna får ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen.

Det som en part har anfört under förberedelsen får dock läsas upp, om de uppgifter som parten lämnar vid förhandlingen avviker

¹⁶ Senaste lydelse 1987:747.

¹⁷ Senaste lydelse 2000:172.

¹⁸ Senaste lydelse 1987:747.

från de uppgifter som parten lämnat under förberedelsen eller parten låter bli att yttra sig eller det finns något annat särskilt skäl.

7 §

Vid förhandlingen skall käranden framställa sitt yrkande och svaranden angiva, huruvida han medger eller bestrider det. Parterna skola vidare var i sin ordning utveckla sin talan och yttra sig över vad motparten anfört.

Då omständigheterna föranleda därtill, må vid förhandlingens början rätten kort redogöra för tvisteläget.

Vad part anfört under förberedelsen må icke uppläsa i annat fall, än då hans utsaga vid förhandlingen avviker från den tidigare utsagan eller han underlåter att yttra sig eller eljest särskilda skäl äro därtill.

Äger förhandling rum, ehuru ena parten icke är tillstädes, skall genom rättens försorg, i den mån det erfordras, ur handlingarna framläggas vad han anfört.

Vid huvudförhandlingen skall rätten inledningsvis, om det är lämpligt, kort redogöra för tvisteläget och för vad som skall behandlas vid förhandlingen.

Därefter skall käranden framställa sitt yrkande. Svaranden skall ange om yrkandet medges eller bestrids. Vardera parten skall sedan utveckla sin talan och yttra sig över det som motparten har anfört.

Om huvudförhandlingen hålls trots att ena parten har uteblivit, skall rätten i den mån det behövs se till att det som parten tidigare har anfört läggs fram ur handlingarna.

Framställningar enligt andra och tredje styckena får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

8 §¹⁹

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen föreläggas.

Skall en part höras i bevissyfte, bör förhört äga rum innan vittnesbevisning tas upp rörande den omständighet förhört gäller.

Rätten får förordna att skriftliga bevis skall anses upptagna vid huvudförhandlingen utan att de läses upp vid denna. Detta får ske endast om parterna medger det, rättens ledamöter tagit del av bevisen och det inte är olämpligt

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram.

Skall en part höras i bevissyfte, bör förhört äga rum innan vittnesbevisning tas upp om den omständighet som förhört gäller.

Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

med hänsyn till omständigheterna.

Bevisning får vid huvudförhandling tas upp per telefon, om det är lämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter eller om bevisupptagning enligt vanliga regler skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisningen tas upp på sådant sätt. Vid bevisupptagning per telefon gäller inte reglerna i denna balk om kallelser och förelägganden och om påföljder för utevaror.

9 §

Efter bevisningens förbringande äge parterna anför vad de till slutförande av sin talan akta nödigt.

Sedan bevisningen har lagts fram får parterna hålla slutanföranden.

13 §²⁰

Vid fortsatt huvudförhandling skall handläggningen fortsätta där den slutade vid den tidigare förhandlingen.

Vid ny huvudförhandling skall målet företas till fullständig handläggning. Bevis, som upptagits vid tidigare handläggning, skall tas upp på nytt, om rätten finner detta vara av betydelse i målet och det inte finns hinder mot att ta upp beviset. Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt.

Vid en ny huvudförhandling skall målet företas till fullständig handläggning. Bevis, som har tagits upp vid tidigare handläggning, skall tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. I mål där förlikning om saken är tillåten får dock förnyad bevisupptagning ske endast om någon av parterna begär det. Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt.

44 kap.

1 §

Utebliva båda parterna från sammanträde för muntlig förberedelse, skall målet avskrivas.

Uteblir båda parterna från ett sammanträde under förberedelsen, skall målet avskrivas.

2 §

Uteblir, då saken är sådan, att förlikning därom är tillåten, ena

Uteblir, i mål där förlikning om saken är tillåten, ena parten från

²⁰ Senaste lydelse 2000:172.

parten från sammanträde för muntlig förberedelse och har föreläggande meddelats honom att komma tillstådes vid påföljd att tredskodom eljest må meddelas mot honom, skall, om den tillstådeskomne parten yrkar det, sådan dom meddelas. Yrkas ej tredskodom, skall målet avskrivas.

Är det svaranden, som uteblir, må dock på yrkande av kändanden målet utsättas till fortsatt muntlig förberedelse. Kommer svaranden ej heller då tillstådes, gälla vad i första stycket stadgas.

ett sammanträde under förberedelsen och har den uteblivne förelagts att inställa sig vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas, skall sådan dom meddelas mot honom eller henne, om motparten yrkar det. Yrkas inte tredskodom, skall målet avskrivas.

Är det svaranden som uteblir, får dock på yrkande av kändanden målet sättas ut till ett nytt sammanträde. Inställer sig svaranden inte heller till detta sammanträde, gäller första stycket.

Första och andra styckena tillämpas också när en part, som har förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd av tredskodom, inte följer föreläggandet.

Avser sammanträdet en fråga om rättegångshinder, tillämpas 3 § i stället för första–tredje styckena.

3 §

Uteblir, då saken är sådan, att förlikning därom ej är tillåten, kändanden från sammanträde för muntlig förberedelse och har föreläggande meddelats honom att komma tillstådes vid påföljd att hans talan i målet eljest förfaller, skall målet avskrivas.

Uteblir svaranden och har vite förelagts honom, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Uteblir, i mål där förlikning om saken inte är tillåten, kändanden från ett sammanträde under förberedelsen och har han eller hon förelagts att inställa sig vid påföljd att käromålet annars förfaller, skall målet avskrivas.

Första stycket tillämpas också när en kändande, som har förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att käromålet annars förfaller, inte följer föreläggandet.

Uteblir svaranden och har vite förelagts, får rätten i stället för att förelägga nytt vite besluta att svaranden skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

4 §

Om parts utevaro från rättegångstillfälle för huvudförhand-

Om en part uteblir eller underlåter att infinna sig personligen

ling gälle vad i 1 §, 2 § första stycket och 3 § sägs.

Har föreläggande meddelats part att komma tillstådes vid påföljd att eljest tredskodom må meddelas mot honom eller målet må avgöras utan hinder av hans utevaro, och meddelas ej tredskodom, äge rätten på yrkande av den tillstådeskomne parten företaga målet till förhandling. Framställs ej sådant yrkande, skall målet avskrivas.

vid en huvudförhandling, tillämpas 1–3 §§.

Har en part förelagts att inställa sig eller infinna sig personligen vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas eller att målet kan avgöras även om parten uteblir, och meddelas inte tredskodom, får rätten på yrkande av den part som har inställt sig ändå genomföra huvudförhandlingen. Framställs inte något sådant yrkande, skall målet avskrivas.

7 §

Utebliva båda parterna eller endera från särskilt sammanträde för behandling av rättegångsfråga, må frågan avgöras utan hinder därav.

Uteblir en part från ett sammanträde där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta.

45 kap.

Om väckande av allmänt åtal

Om väckande av allmänt åtal, om förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling

4 §²¹

I stämningsansökan skall åklagaren uppgiva:

1. den tilltalade;
2. målsäganden, om sådan finnes;
3. den brottsliga gärningen med angivande av tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som *erfordras* för dess kännetecknande, samt *det eller de lagrum, som äro tillämpliga*;
4. de bevis *han vill åberopa* och vad *han vill styrka* med varje särskilt bevis; samt
5. de omständigheter, som *betinga domstolens behörighet*, om *ej denna framgår av vad eljest anføres*.

Vill åklagaren i samband med åtalets väckande enligt 22 kap. 2 § väcka talan om enskilt anspråk, skall *han* i ansökan uppgiva

I stämningsansökan skall åklagaren uppgi:

1. den tilltalade,
2. målsäganden, om *någon* sådan *finns*,
3. den brottsliga gärningen med *uppgift om* tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som *behövs* för dess kännetecknande, samt de *bestämmelser, som är tillämpliga*,
4. de bevis *som åberopas* och vad *som skall styrkas* med varje bevis, samt
5. de omständigheter som *gör domstolen behörig*, om *inte behörigheten framgår på annat sätt*.

Vill åklagaren i samband med att åtalet väcks även väcka talan om enskilt anspråk enligt 22 kap. 2 §, skall i ansökan lämnas uppgift

²¹ Senaste lydelse 1973:45.

anspråket och de omständigheter, *varå* det grundas, samt de bevis, som åberopas, och vad *han vill styrka* med varje särskilt bevis.

Om den tilltalade är eller har varit anhållen, häktad *eller tagen i förvarssarrest* på grund av misstanke om brott som omfattas av åtalet, skall åklagaren *angiva* detta i stämningsansökan. Uppgift skall dessutom lämnas om tiden för frihetsberövandet.

om anspråket och de omständigheter som det grundas *på* samt de bevis som åberopas och vad *som skall styrkas* med varje bevis.

Om den tilltalade är eller har varit anhållen *eller* häktad på grund av misstanke om brott som omfattas av åtalet, skall åklagaren *ange* detta i stämningsansökan. Uppgift skall dessutom lämnas om tiden för frihetsberövandet.

Har åklagaren några önskemål om hur målet skall handläggas, bör dessa anges i stämningsansökan.

Ansökan skall vara undertecknad av åklagaren.

10 a §

Ett mål skall avgöras efter huvudförhandling. Utan en sådan förhandling får rätten dock

1. avgöra ett mål på annat sätt än genom dom,

2. meddela frikännande dom enligt 20 kap. 9 § andra stycket, och

3. meddela dom i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, om huvudförhandling varken begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet.

Innan ett mål avgörs med stöd av första stycket 3, skall

1. den tilltalade informeras om att målet kan komma att avgöras utan huvudförhandling och om sin rätt till en sådan förhandling, och

2. parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, ges tillfälle till detta.

13 §²²

Om särskilda skäl föreligger, får rätten hålla sammanträde för förberedelse med parter och andra som berörs. I fråga om kallelse av

Om det behövs för målets förberedelse eller av något annat skäl, skall rätten hålla sammanträde med parter och andra som

parter skall 15 § tillämpas.

Uteblir någon som kallats till sammanträdet, får detta ändå hållas, om det främjar *förbereðelsens syfte*. Om den som uteblivit förelagts vite, får rätten besluta att nytt vite skall föreläggas eller att han skall hämtas till rätten.

Vad som sägs om sammanträde per telefon i 42 kap. 10 § skall gälla även vid sammanträde enligt denna paragraf.

berörs. I fråga om kallelse av parter skall 15 § tillämpas.

Uteblir någon som kallats till sammanträdet, får detta ändå hållas, om det främjar *beredningen av målet*. Om den som uteblivit förelagts vite, får rätten besluta att nytt vite skall föreläggas eller att han *eller hon* skall hämtas till rätten.

I 24–27 kap. finns bestämmelser om sammanträde för prövning av tvångsmedel.

46 kap.

6 §²³

Vid huvudförhandlingen skall åklagaren framställa sitt yrkande. Den tilltalade skall uppmanas att kort ange sin ståndpunkt och grunden för den. Åklagaren skall därefter utveckla sin talan. Målsäganden och den tilltalade skall i den mån det behövs beredas tillfälle att utveckla sin talan.

Härefter skall målsäganden och den tilltalade höras och annan bevisning *förebringas*. Förhör med målsäganden och den tilltalade bör äga rum innan vittnesbevisning tas upp *rörande* den omständighet som förhöret gäller.

Om huvudförhandling *äger rum* trots att målsäganden eller den tilltalade inte är närvarande, skall rätten i den mån det behövs *tillse* att ur handlingarna läggs fram *vad han* anför.

Därefter skall målsäganden och den tilltalade höras och annan bevisning *läggas fram*. Förhör med målsäganden och den tilltalade bör äga rum innan vittnesbevisning tas upp *om* den omständighet som förhöret gäller.

Om huvudförhandling *hålls* trots att målsäganden eller den tilltalade inte är närvarande, skall rätten i den mån det behövs *se till* att *det som han eller hon tidigare* har anförat läggs fram ur handlingarna.

Framställningar enligt första och tredje styckena samt framläggande av bevisningen får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

9 §

Är brottet sådant, att annan påföljd än böter synes kunna ifrågakomma, eller förekommer eljest särskild anledning därtill, skall utredning förebringas rörande straff, som tidigare

I den utsträckning det behövs skall uppgifter om den tilltalade från belastningsregistret och utredning om den tilltalades personliga förhållanden läggas fram. Detta får ske genom

²³ Senaste lydelse 1987:747.

å dömts den tilltalade, samt hänvisningar till handlingar i angående hans levnadsomständigheter och de personliga förhållanden, som kunna antagas vara av betydelse.

10 §

Efter bevisningens förebringande äge parterna anförva vad de till slutförande av sin talan akta nödigt. Sedan bevisningen har lagts fram får parterna hålla slutanföranden.

47 kap.6 §²⁴

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Förberedelsen har till syfte att klarlägga

1. den tilltalades inställning till åtalet och grunden för den,
2. vilka bevis som skall *förelbringas* och vad som skall styrkas med varje bevis, samt
2. vilka bevis som skall *läggas fram* och vad som skall styrkas med varje bevis, samt
3. om ytterligare utredning eller andra åtgärder behövs före målets avgörande.

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning och, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt, upprätta en tidsplan för denna.

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning.

Rätten skall upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt. Parterna skall fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas såvitt gäller dem och deras bevisning. Om en part bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall detta genast anmälas till rätten. Om rätten bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall parterna underrättas om detta.

²⁴ Senaste lydelse 2000:172.

12 §²⁵

Målsäganden skall föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att han annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet. Skall *han* infinna sig personligen, skall rätten också förelägga vite. Den tilltalade skall föreläggas vite. Rätten *förordnar om inställandet av den som är häktad.*

Avser sammanträdet endast behandling av rättegångsfrågor, skall målsäganden i stället för föreläggande enligt första stycket föreläggas vite.

Målsäganden skall föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att han *eller hon* annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet. Skall *målsäganden* infinna sig personligen, skall rätten också förelägga vite. *En målsägande som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet.* Den tilltalade skall föreläggas vite. Rätten *beslutar att den som är häktad skall inställas till sammanträdet.*

13 §

Utebliva båda parterna från sammanträde *för muntlig förberedelse*, skall målet avskrivas.

Uteblir båda parterna från ett sammanträde *under förberedelsen*, skall målet avskrivas.

14 §

Uteblir målsäganden från sammanträde *för muntlig förberedelse* och har *föreläggande meddelats honom att komma tillstådes* vid påföljd att *han eljest förlorar sin rätt att tala å brottet, skall*, om den tilltalade yrkar det, *förklaring härom givas; göres ej sådant yrkande*, skall målet avskrivas.

Uteblir den tilltalade och har vite förelagts *honom*, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite *förordna*, att *han* skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Uteblir en målsägande från ett sammanträde *under förberedelsen*, och har *han eller hon* förelagts att inställa sig vid påföljd att rätten att föra talan om brottet *annars förklaras förlorad, skall en sådan förklaring ges*, om den tilltalade yrkar det. *Yrkas inte detta*, skall målet avskrivas.

Första stycket tillämpas också när en målsägande, som förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet, inte följer föreläggandet.

Uteblir den tilltalade och har vite förelagts, *får* rätten i stället för att förelägga nytt vite *besluta* att

²⁵ Senaste lydelse 1987:747.

den tilltalade skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

17 §

Utebliva under förberedelsen båda parterna eller endera från särskilt sammanträde för behandling av rättegångsfråga, må frågan avgöras utan hinder därav.

Uteblir en part från ett sammanträde under förberedelsen där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta.

20 §²⁶

Är det till fördel för handläggningen av målet, bör rätten innan förberedelsen avslutas göra en skriftlig sammanfattning av parternas ståndpunkter, så som de uppfattas av rätten. Parterna skall beredas tillfälle att yttra sig över sammanfattningen.

Om det är till fördel för handläggningen av målet, skall rätten göra en skriftlig sammanställning av parternas ståndpunkter. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen.

24 §²⁷

Vid enskilt åtal tillämpas i övrigt 45 kap. 1 § tredje stycket samt 2, 3, 5, 6, 8, 12 och 17 §§.

Beträffande huvudförhandling i mål om enskilt åtal tillämpas bestämmelserna i 46 kap. med följande avvikelser:

1. I fråga om kallelse till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och föreläggande för part gäller det som sägs i 23 § i detta kapitel.

2. Om båda parterna uteblir från huvudförhandling, skall målet avskrivas. I fråga om påföljd för målsägande som uteblir eller underlåter att infinna sig personligen samt om måls återupptagande tillämpas bestämmelserna i 14–16 och 18 §§ i detta kapitel. Uteblir båda parterna eller en av dem från ett särskilt sammanträde för behandling av rättegångsfråga, får frågan avgöras utan hinder av detta.

3. Då mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får rätten i stället för åtgärd som avses

Vid enskilt åtal tillämpas i övrigt 45 kap. 1 § tredje stycket, 2, 3, 5, 6, 8, 10 a, 12 och 17 §§.

2. Om båda parterna uteblir från en huvudförhandling, skall målet avskrivas. I fråga om påföljd för målsägande som uteblir eller underlåter att infinna sig personligen samt om återupptagande av mål tillämpas bestämmelserna i 14–16 och 18 §§ i detta kapitel. Uteblir en part från en huvudförhandling där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta.

3. Då mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får rätten i stället för åtgärd som avses

²⁶ Senaste lydelse 1987:747.

²⁷ Senaste lydelse 2000:172.

i 46 kap. 12 § besluta att förberedelse skall äga rum på nytt samt meddela *föreskrifter* om detta.

i 46 kap. 12 § besluta att förberedelse skall äga rum på nytt samt meddela *bestämmelser* om detta.

49 kap.

Om rätten att överklaga tingsrätts domar och beslut²⁸

Om rätten att överklaga *en* tingsrätts domar och beslut *och om prövningstillstånd*

2 §²⁹

Har parterna skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten. *Ett avtal som ingåtts före tvistens uppkomst gäller dock inte i mål som avses i 1 kap. 3 d § första stycket.*

Har parterna *muntligen inför rätten eller* skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om förlikning om saken är tillåten.

12 §³⁰

I tvistemål där förlikning om saken är tillåten krävs prövningstillstånd för att hovrätten skall pröva tingsrättens dom eller beslut i mål som handlagts av en lagfaren domare enligt 1 kap. 3 d § första stycket och i annat mål där det värde som sägs i 1 kap. 3 d § tredje stycket uppenbart inte överstiger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

För att hovrätten skall pröva tingsrättens dom eller beslut krävs prövningstillstånd, om inte annat är föreskrivet.

Prövningstillstånd behövs inte om överklagandet avser

1. ett avgörande i mål som skall handläggas av tingsrätt i särskild sammansättning,

2. ett beslut som rör någon annan än en part eller en intervenient,

3. ett beslut genom vilket

²⁸ Senaste lydelse 1994:1034.

²⁹ Senaste lydelse 1994:1034.

³⁰ Senaste lydelse 1994:1034.

tingsrätten ogillat jäv mot en domare, eller

4. ett beslut genom vilket en missnöjesanmälan eller en ansökan om återvinning eller ett överklagande avvisats.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket tillämpas.

13 §³¹

I brottmål krävs prövningsstillstånd för att hovrätten skall pröva en tingsrätts dom genom vilken den tilltalade inte dömts till annan påföljd än böter eller frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Om tingsrätten i en dom i brottmål även prövat enskilt anspråk mot den tilltalade, gäller i den delen bestämmelserna i 12 §. Krävs inte prövningstillstånd enligt första stycket, eller meddelas sådant prövningstillstånd, och avser överklagandet frågan om den tilltalade skall dömas för den åtalade gärningen, behövs inte prövningstillstånd för ett överklagande angående enskilt anspråk med anledning av gärningen.

Första stycket gäller inte om domen överklagas av justitiekanslern eller en justitieombudsman.

Krav på prövningstillstånd enligt första eller andra stycket omfattar även beslut som får överklagas endast i samband med överklagande av dom.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket tillämpas.

För att hovrätten skall pröva tingsrättens dom i brottmål, såvitt avser annat än enskilt anspråk, krävs inte prövningstillstånd i andra fall än då den tilltalade genom domen

1. som enda påföljd dömts till böter, eller

2. frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Har tingsrätten i en dom i brottmål även prövat enskilt anspråk mot den tilltalade krävs inte prövningstillstånd i den delen, om

1. ett överklagande avser frågan om den tilltalade skall dömas för den åtalade gärning som det enskilda anspråket hänför sig till, och

2. prövningstillstånd meddelas i den frågan eller sådant prövningsstillstånd inte krävs.

Kravet på prövningstillstånd enligt första stycket gäller inte om domen överklagas av justitiekanslern eller en justitieombudsman.

Det som sägs i första–tredje styckena gäller även beslut som får överklagas endast i samband med överklagande av dom.

För att hovrätten i brottmål skall pröva tingsrättens slutliga beslut eller beslut som har meddelats under rättegången och

som får överklagas särskilt krävs inte prövningstillstånd.

14 §³²

Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt,

2. anledning förekommer till ändring i det slut tingsrätten kommit till eller

3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Prövningstillstånd skall meddelas om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller

4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

14 a §

Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss del av en dom eller ett slutligt beslut, om utgången i den delen inte kan påverka andra delar av det överklagade avgörandet.

Ett prövningstillstånd som meddelas utan en sådan begränsning som avses i första stycket gäller

1. domen eller det slutliga beslutet i den utsträckning parten har överklagat avgörandet,

2. överklagade beslut som har tagits in i domen eller det slutliga beslutet och som inte angår ett ombud, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte var part eller intervenient i tingsrätten, och

3. överklagade beslut som får överklagas endast i samband med att domen eller det slutliga beslutet överklagas.

Meddelas inte prövnings-tillstånd skall tingsrättens avgörande stå fast. En upplysning om detta skall tas in i hovrättens beslut.

³² Senaste lydelse 1994:1034.

50 kap.**4 §³³**

Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,
2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, skall klaganden i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det skall hållas ett förnyat förhör *med ett vittne, en sakkunnig eller en part* eller förnyad syn på stället, skall han ange det och skälen till detta. *Han* skall också ange om han vill att motparten skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, skall klaganden i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte *har* lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det skall hållas ett förnyat förhör eller *en* förnyad syn på stället, skall han *eller hon* ange det och skälen till detta. *Klaganden* skall också ange om han *eller hon* vill att motparten skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

7 §³⁴

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. *Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i 4 § första stycket 4.*

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

7 a §

Om överklagandet inte avvisas enligt 6 § eller 7 § andra stycket, skall hovrätten, när prövnings-

³³ Senaste lydelse 1994:1034.

³⁴ Senaste lydelse 1994:1034.

tillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde skall parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras.

8 §³⁵

Om inte annat följer av andra stycket skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid.

Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett eller inte behövs enligt andra stycket.

Om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat, får hovrätten genast meddela dom i målet.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att domen får verkställas även om den inte har laga kraft, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas.

9 §³⁶

Om inte klagandens yrkande medges, skall motparten i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anført och ange de omständigheter han själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, skall parten i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svars-skrivelsen. Vill parten att det skall

Om inte klagandens yrkande medges, skall motparten i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden *har* anført och ange de omständigheter han *eller hon* själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte *har* lagts fram tidigare, skall parten i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte *har* lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svarsskrivelsen. Vill parten

³⁵ Senaste lydelse 1994:1034.

³⁶ Senaste lydelse 1994:1034.

hållas ett förnyat förhör *med ett vittne, en sakkunnig eller en part* eller förnyad syn på stället, skall han ange det och skälen till detta. *Han* skall också ange om han vill att klaganden skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

att det skall hållas ett förnyat förhör eller *en* förnyad syn på stället, skall han *eller hon* ange det och skälen till detta. *Parten* skall också ange om han *eller hon* vill att klaganden skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

10 §³⁷

Hovrätten skall sända över svarsskrivelsen till klaganden.

Om det behövs, får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling under förberedelsen. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet. I fråga om ett sådant sammanträde tillämpas bestämmelserna i 16 § första stycket och andra stycket första meningen, 21 § första stycket första meningen och 22 §.

Vad som sagts om sammanträde per telefon i 42 kap. 10 § skall gälla även vid sammanträde enligt denna paragraf.

12 a §³⁸

Är det till fördel för handläggningen av målet, bör hovrätten innan förberedelsen avslutas göra en skriftlig *sammanfattning* av parternas *ståndpunkter*, så som de uppfattas av hovrätten. Parterna skall beredas tillfälle att yttra sig över *sammanfattningen*.

Om det är till fördel för handläggningen av målet, bör hovrätten göra en skriftlig *sammanställning* av parternas *yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på*. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för *sammanställningen*. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över *sammanställningen*.

17 §³⁹

I övrigt skall det som sägs i 43 kap. 1–6 §§, 8 § *andra–fjärde styckena* och 10–14 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och

I övrigt skall det som sägs i 43 kap. 1–6 §§, 8 § *andra stycket* och 10–14 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och

³⁷ Senaste lydelse 1999:84.

³⁸ Senaste lydelse 1999:84.

³⁹ Senaste lydelse 2000:172.

förelägganden för parterna.

förelägganden för parterna.

18 §⁴⁰

Vid huvudförhandlingen skall den överklagade domen redovisas i den omfattning det behövs. Klaganden skall ange i vilken del domen överklagas och den ändring i domen *han yrkar*. Motparten skall ange om *han medger* eller *bestrid* yrkandet.

Därefter skall, om inte hovrätten anser något annat lämpligare, först klaganden och sedan motparten utveckla sin talan. Varje part skall yttra sig över vad den andra parten anfört. Om förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att det som denne anfört läggs fram ur handlingarna i den utsträckning det behövs.

Framställningar enligt första och andra styckena får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

19 §⁴¹

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Om huvudförhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att den bevisning som han lagt fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten.

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Om huvudförhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att den bevisning som han *eller hon* lagt fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. *Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.*

Om inte särskilda skäl föranleder annat, bör ett av tingsrätten upptaget bevis, som inte enligt 35 kap. 13 § skall tas upp på nytt, läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang.

23 §⁴²

Har vid huvudförhandling i tingsrätten *rörande* viss omständighet *vittne eller sakkunnig*

Har *det* vid huvudförhandling i tingsrätten *hållits förhör* inför rätten eller syn på stället *angående*

⁴⁰ Senaste lydelse 1994:1034.

⁴¹ Senaste lydelse 1994:1034

⁴² Senaste lydelse 1994:1034.

eller part under sanningsförsäkran hörts inför rätten eller syn på stället *hållits* och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras, om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit.

någon viss omständighet och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset *har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret i tingsrätten* eller tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras, om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit.

51 kap.

4 §⁴³

Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,
2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det skall hållas ett förnyat förhör *med ett vittne eller en sakkunnig* eller förnyad syn på stället, skall *han* ange det och skälen till detta. *Han* skall också ange om han vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Skriftliga bevis som inte *har* lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det skall hållas ett förnyat förhör eller *en* förnyad syn på stället, skall han *eller hon* ange det och skälen till detta. *Klaganden* skall också ange om han *eller hon* vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall det anges.

7 §⁴⁴

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. *Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i 4 §*

⁴³ Senaste lydelse 1994:1034.

⁴⁴ Senaste lydelse 1994:1034.

första stycket 4.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

7 a §

Om överklagandet inte avvisas enligt 6 § eller 7 § andra stycket, skall hovrätten, när prövnings-tillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde skall parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras.

8 §⁴⁵

Om inte annat följer av andra stycket skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett eller inte behövs enligt andra stycket. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat, får hovrätten genast meddela dom i målet.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i 26–28 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas. I frågor om häktning, reseförbud eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken får hovrätten ändra tingsrättens beslut även om motparten inte hörts.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, skall 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas.

⁴⁵ Senaste lydelse 1999:84.

9 §⁴⁶

Motparten skall i sin svarskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anfört och ange de omständigheter han själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svarsskrivelsen. Vill parten att det skall hållas förnyat förhör *med ett vittne eller en sakkunnig* eller förnyad syn på stället, skall *han* ange det och skälen till detta. *Han* skall också ange om han vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Motparten skall i sin svarskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden *har* anfört och ange de omständigheter han *eller hon* själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte *har* lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svarsskrivelsen. Vill parten att det skall hållas *ett* förnyat förhör eller *en* förnyad syn på stället, skall han *eller hon* ange det och skälen till detta. *Parten* skall också ange om han *eller hon* vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

10 §⁴⁷

Hovrätten skall sända över svarsskrivelsen till klaganden. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som sänds över till den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det behövs, får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling under förberedelsen. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet. I fråga om ett sådant sammanträde tillämpas bestämmelserna i 16 § första stycket och andra stycket första meningen, 21 § första stycket första meningen och 22 §. Hovrätten får besluta att den som är anhållen eller häktad skall inställas till sammanträdet.

Vad som sagts om sammanträde per telefon i 45 kap. 13 § och 47 kap. 10 § skall gälla även vid sammanträde enligt denna paragraf.

17 §⁴⁸

I övrigt skall det som sägs i I övrigt skall det som sägs i

⁴⁶ Senaste lydelse 1994:1034.

⁴⁷ Senaste lydelse 1999:84.

⁴⁸ Senaste lydelse 2000:172.

46 kap. 1–5 §§, 6 § andra stycket, 7–9, 11, 13, 16 och 17 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och förelägganden för parterna.

När ett mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får hovrätten besluta om lämpliga åtgärder för att målet skall kunna slutföras vid den förhandlingen.

I fråga om sådana åtgärder gäller 10–12 §§ i detta kapitel.

46 kap. 1–5 §§, 6 § andra stycket, 8, 9, 11, 13, 16 och 17 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och förelägganden för parterna.

I fråga om sådana åtgärder gäller 10 och 12 §§ i detta kapitel.

18 §⁴⁹

Vid huvudförhandlingen skall den överklagade domen redovisas i den omfattning det behövs. Klaganden skall ange i vilken del domen överklagas och den ändring i domen *han yrkar*. Motparten skall *lämnas* tillfälle att yttra sig över yrkandet.

Därefter skall åklagaren utveckla åtalet i den utsträckning det behövs för prövningen av överklagandet. Om talan förs endast av målsäganden, gäller detta i stället denne. Om hovrätten finner det lämpligare får dock en tilltalad som överklagat utveckla sin talan före åklagaren eller målsäganden. Varje part skall få tillfälle att bemöta vad den andra parten anfört. Om förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att det som denne anfört läggs fram ur handlingarna i den utsträckning det behövs.

Vid huvudförhandlingen skall den överklagade domen redovisas i den omfattning det behövs. Klaganden skall ange i vilken del domen överklagas och den ändring i domen *som yrkas*. Motparten skall *ges* tillfälle att yttra sig över yrkandet.

Framställningar enligt första och andra styckena får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

19 §⁵⁰

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Hovrätten skall se till att den bevisning som lagts fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten.

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Hovrätten skall se till att den bevisning som *har* lagts fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. *Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar*

⁴⁹ Senaste lydelse 1994:1034.

⁵⁰ Senaste lydelse 1994:1034.

till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Om inte särskilda skäl föranleder annat, bör ett av tingsrätten upptaget bevis, som inte enligt 35 kap. 13 § skall tas upp på nytt, läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang.

23 §⁵¹

Har vid huvudförhandling i tingsrätten *rörande* viss omständighet *vittne eller sakkunnig hörts inför rätten eller syn på stället hållits* och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras, om den är till förmån för den tilltalade eller om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit.

Har *det* vid huvudförhandling i tingsrätten *hållits förhör* inför rätten eller syn på stället *angående någon* viss omständighet och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset *har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret i tingsrätten* eller tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller
2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit.

52 kap.

6 §⁵²

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 3 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 3 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. *Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i 3 § första stycket 4.*

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

6 a §

Om överklagandet inte avvisas enligt 5 § eller 6 § andra stycket, skall hovrätten, när prövnings-

⁵¹ Senaste lydelse 1994:1034.

⁵² Senaste lydelse 1994:1034.

tillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde skall parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras.

7 §⁵³

Om hovrätten finner att klagandens motpart bör höras angående överklagandet, skall överklagandet delges *honom* med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid. I mål där åklagaren är motpart får överklagandet dock översändas till denne utan delgivning.

Det överklagade beslutet får inte *utan att motparten har lämnats tillfälle att yttra sig* ändras såvitt *angår hans rätt*.

Har tingsrätten i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd eller i brottmål avslagit yrkande om en åtgärd som avses i 26–28 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att beslutet får verkställas även om det inte har laga kraft, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas. Hovrätten får också ändra tingsrättens beslut i fråga om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § eller reseförbud utan att höra motparten.

11 §⁵⁴

Om det är nödvändigt för utredningen i målet att en part eller någon annan hörs muntligen, får hovrätten besluta om detta på lämpligt sätt. Hovrätten skall besluta att den som är anhållen eller häktad skall inställas till förhöret.

Det som sägs i 43 kap. 8 § fjärde stycket gäller även vid ett förhör enligt första stycket.

⁵³ Senaste lydelse 1999:84.

⁵⁴ Senaste lydelse 1994:1034.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, skall 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas.

54 kap.

Om rätten att överklaga hovrätts domar och beslut⁵⁵

Om rätten att överklaga en hovrätts domar och beslut och om prövningstillstånd

2 §⁵⁶

Har parterna skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten. *Ett avtal som ingåtts före tvistens uppkomst gäller dock inte i mål som avses i 1 kap. 3 d § första stycket.*

Har parterna *muntligen inför rätten eller* skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om förlikning om saken är tillåten.

55 kap.

7 §⁵⁷

Behövs prövningstillstånd, skall Högsta domstolen besluta om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan tas upp utan att skriftväxling har skett.

Om överklagandet inte avvisas enligt 5 § eller 6 § andra stycket, skall Högsta domstolen, när prövningstillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

8 §⁵⁸

Om inte annat följer av 7 §, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som

⁵⁵ Senaste lydelse 1994:1034.

⁵⁶ Senaste lydelse 1994:1034.

⁵⁷ Senaste lydelse 1994:1034.

⁵⁸ Senaste lydelse 1999:84.

delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Har hovrätten i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt 15 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd eller i brottmål avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i 26–28 kap. eller *upphävt* ett beslut om sådan åtgärd, får Högsta domstolen omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har hovrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att domen får verkställas även om den inte har laga kraft, eller fastställt tingsrätts beslut om det, får Högsta domstolen omedelbart besluta att tingsrättens eller hovrättens beslut tills vidare inte får verkställas. I frågor om häktning eller reseförbud får Högsta domstolen ändra hovrättens beslut även om motparten inte hörts.

14 §⁵⁹

Har vid huvudförhandling i lägre rätt *rörande* viss omständighet *vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran* hörts inför rätten eller syn på stället *hållits* och beror avgörandet även i Högsta domstolen av tilltron till den bevisningen, får hovrättens dom ändras i den delen endast om hovrätten i samma del ändrat tingsrättens dom utan att ta upp beviset vid huvudförhandling. En sådan ändring får dock göras, om den är till förmån för den tilltalade eller om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än hovrätten antagit.

Har *det* vid huvudförhandling i lägre rätt *hållits förhör* inför rätten eller syn på stället *angående* någon viss omständighet och beror avgörandet även i Högsta domstolen av tilltron till den bevisningen, får hovrättens dom ändras i den delen endast om hovrätten i samma del ändrat tingsrättens dom utan att ta upp beviset vid huvudförhandling *eller ta del av en ljud- och bildupptagning av förhöret*. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller

2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än hovrätten antagit.

⁵⁹ Senaste lydelse 1994:1034.

15 §⁶⁰

Vid rättegången i Högsta domstolen skall i övrigt följande bestämmelser tillämpas:

1. i tvistemål, 50 kap. 10 § tredje och fjärde styckena, 12 §, 14–22 §§, 24 § och 25 § första och andra styckena och

2. i brottmål, 51 kap. 8 § fjärde stycket, 10 § tredje och fjärde styckena, 12 §, 14–22 §§, samt 23 a, 24, 25 och 30 §§.

Vid rättegången i Högsta domstolen skall i övrigt följande bestämmelser tillämpas:

1. i tvistemål, 50 kap. 10 § tredje stycket, 12 §, 14–22 §§, 24 § och 25 § första och andra styckena och

2. i brottmål, 51 kap. 8 § fjärde stycket, 10 § tredje stycket, 12 §, 14–22 §§, samt 23 a, 24, 25 och 30 §§.

Det som sägs i 50 kap. 26–29 §§ rörande tvistemål samt i 51 kap. 26–29 §§ rörande brottmål om undanröjande av tingsrätts dom och om återförvisning gäller för Högsta domstolen i fråga om lägre rätts dom.

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av domar och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser gäller i fråga om avtal att inte överklaga en dom enligt 49 kap. 2 § och 54 kap. 2 §, som har ingåtts före ikraftträdandet.

⁶⁰ Senaste lydelse 1994:1034.

2 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att det i äktenskapsbalken skall införas en ny paragraf, 18 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

3 a §

I mål om äktenskapsskillnad krävs inte prövningstillstånd för att hovrätten skall pröva tingsrättens dom eller beslut, om överklagandet avser en fråga om vårdnad om barn, barns boende eller umgänge med barn som har prövats genom domen eller beslutet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

3 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹

dels att nuvarande 20 kap. 11 § skall betecknas 20 kap. 10 §,

dels att 20 kap. 12 § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas en ny paragraf, 20 kap. 11 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

11 §

Prövningstillstånd krävs inte för att hovrätten skall pröva tingsrättens dom eller beslut, om överklagandet avser en fråga om vårdnad, boende eller umgänge som har prövats genom domen eller beslutet.

12 §

Hovrättens dom eller slutliga beslut i mål om underhåll enligt 7 kap. får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att domen eller beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Första stycket första meningen gäller inte, om någon annan del av domen överklagas.

Hovrättens beslut i frågor som avses i 11 § får aldrig överklagas. Detsamma gäller ärenden som först har handlagts av överförmyndaren.

Hovrättens beslut i frågor som avses i 10 § får aldrig överklagas. Detsamma gäller ärenden som först har handlagts av överförmyndaren.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

4 Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 16 och 26 §§ jordabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

16 §²

Om det på grund av någon särskild omständighet finns anledning att anta att det förvärv som sökanden åberopar är ogiltigt eller inte kan göras gällande eller att den sökta åtgärden på annat sätt skulle kränka någon annans rätt, skall inskrivningsmyndigheten ge den vars rätt berörs tillfälle att yttra sig skriftligen. I samband med detta får även sökanden eller annan ges tillfälle att yttra sig skriftligen.

Om det behövs, skall inskrivningsmyndigheten hålla ett sammanträde. Beträffande kallelse till och utevaro från ett sådant sammanträde gäller för sökanden 14 § andra stycket i detta kapitel och för någon annan än sökanden 18 och 20 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden. *Sammanträdet får hållas på telefon, om det är lämpligt. Underlåtenhet att delta i ett telefonsammanträde får dock inte leda till någon påföljd.* Protokoll skall föras över vad som framkommer vid sammanträdet.

Om det behövs, skall inskrivningsmyndigheten hålla ett sammanträde. Beträffande kallelse till och utevaro från ett sådant sammanträde gäller för sökanden 14 § andra stycket i detta kapitel och för någon annan än sökanden 18 och 20 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden. Protokoll skall föras över vad som framkommer vid sammanträdet.

Om inskrivningsmyndigheten finner att det råder tvist om sökandens rätt, får myndigheten förelägga sökanden att inom viss tid väcka talan vid domstol. Följer sökanden inte föreläggandet, får inskrivningsmyndigheten avvisa ansökan. En upplysning om detta skall tas in i föreläggandet.

26 §³

Om inte annat följer av denna balk, skall följande bestämmelser i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas vid inskrivningsmyndighetens handläggning:

12 § om utredning av ärendet,

13 § första stycket om skriftligt förfarande,

16 § om skriftväxling,

21 § första stycket om offentlighet och ordning vid sammanträde,

21 § första stycket om offentlighet och ordning *m.m.* vid sammanträde,

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

² Senaste lydelse 2000:226.

³ Senaste lydelse 2000:226.

22 § om parts rätt att få del av uppgifter,

23–25 §§ om bevisning,

27 § om beslut,

43 § om straff och vite,

44 § första och tredje styckena om inkommande handlingar,

45 § om hinder mot inställelse,

46 § om delgivning,

47 § om ombud och biträde samt

48 § om tolk och översättning av handlingar.

Vad som sägs i de i första stycket angivna paragraferna om domstolen skall i stället avse inskrivningsmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

5 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 23 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

1 §¹

Miljödomstolens domar eller beslut får, om inte annat är föreskrivet, överklagas hos Miljööverdomstolen. För överklagande gäller de tidsfrister som anges i 50 kap. 1 och 2 §§ samt 52 kap. 1 § rättegångsbalken även i till miljödomstolen överklagade mål.

Vid överklagande till Miljööverdomstolen av en dom eller ett beslut av en miljödomstol i *dit överklagat mål* krävs prövningstillstånd. *Detsamma gäller i mål som avser utdömande av vite efter särskild ansökan av myndighet. Krävs sådant tillstånd skall miljödomstolens dom eller beslut innehålla uppgift om detta och innehållet i 34 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291).*

Vid överklagande till Miljööverdomstolen av en dom eller ett beslut av en miljödomstol krävs prövningstillstånd. *Miljödomstolens dom eller beslut skall innehålla uppgift om detta och om de grunder på vilka tillstånd kan meddelas.*

2 §

Vid prövningen av om prövningstillstånd skall meddelas tillämpas 34 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Vid prövningen av om prövningstillstånd skall meddelas tillämpas 34 a § *andra stycket* förvaltningsprocesslagen (1971:291), *om det gäller ett avgörande som har meddelats i ett mål som överklagats till miljödomstolen eller i ett mål som avser utdömande av vite efter särskild ansökan av myndighet. I annat fall tillämpas 49 kap. 14 § och 14 a § första och andra styckena rättegångsbalken.*

Meddelas inte prövningstillstånd står miljödomstolens dom eller beslut fast. En uppgift om detta skall tas in i Miljööverdomstolens beslut.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av domar och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2002:175.

6 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 37 kap. 8 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 kap.

8 §¹

Bestämmelserna i 7 § första stycket tillämpas på motsvarande sätt beträffande den som har dömts till skyddstillsyn.

Den som har dömts till skyddstillsyn får hos hovrätten överklaga ett beslut av övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 15 § eller 28 kap. 5 a § andra stycket, 7 eller 11 §. *Skrivelsen* skall ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. I hovrätten tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut.

Den som har dömts till skyddstillsyn får hos hovrätten överklaga ett beslut av övervakningsnämnden i frågor som avses i 26 kap. 15 § eller 28 kap. 5 a § andra stycket, 7 eller 11 §. *Överklagandet* skall ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. I hovrätten tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut. *Prövningstillstånd krävs dock inte för att hovrätten skall pröva övervakningsnämndens beslut.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2005:45.

7 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 16 a § utsökningsbalken¹ skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av 18 kap. 16 a § 1996:248.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 27 § lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Talan mot övervakningsnämnds beslut om framställning enligt 15 § första stycket eller om förklaring som avses i 19 § andra stycket föres genom besvär hos hovrätt. Detsamma gäller beträffande talan mot övervakningsnämnds beslut med stöd av 19 § första stycket om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken. Besvärstiden räknas från den dag den dömda erhöll del av beslutet. Över hovrättens beslut må klagan icke föras.

Åtnöjes villkorligt frigiven icke med övervakningsnämnds beslut om framställning enligt 22 §, äger han hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av beslutet. Talan må ej föras mot kriminalvårdsnämndens beslut.

Övervakningsnämnds beslut som avses i denna paragraf länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Föreslagen lydelse

27 §¹

Övervakningsnämndens beslut om framställning enligt 15 § första stycket eller om förklaring som avses i 19 § andra stycket får överklagas till hovrätt. Detsamma gäller övervakningsnämndens beslut med stöd av 19 § första stycket om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken. Överklagandet skall ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den dömda fick del av beslutet. I hovrätten tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut. Prövnings-tillstånd krävs dock inte för att hovrätten skall pröva övervakningsnämndens beslut. Hovrättens beslut får inte överklagas.

Om en villkorligt frigiven inte är nöjd med övervakningsnämndens beslut om framställning enligt 22 §, får han eller hon hos Kriminalvårdsnämnden begära prövning av beslutet. Kriminalvårdsnämndens beslut får inte överklagas.

Övervakningsnämndens beslut som avses i denna paragraf gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1974:913.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 27 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §¹

Mål mot den som inte har fyllt tjugooett år skall, om målet avser brott på vilket fängelse kan följa, såvitt möjligt sättas ut till handläggning i sådan ordning att målet inte tilldrar sig uppmärksamhet.

Om offentlighet vid förhandling i mål mot den som inte har fyllt tjugooett år är till uppenbar olägenhet till följd av den uppmärksamhet den tilltalade kan antas bli föremål för, får rätten förordna att målet skall handläggas inom stängda dörrar. Anser rätten att ett sådant förordnande bör meddelas och är också någon som har fyllt tjugooett år tilltalad i målet skall rätten, om det kan ske utan att utredningen avsevärt försvåras, handlägga åtalet mot den som är under tjugooett år som ett särskilt mål.

Även om beslut meddelas enligt andra stycket får rätten medge att den tilltalades anhöriga, liksom annan vars närvaro kan väntas bli till nytta, får närvara vid handläggningen.

I mål mot den som inte har fyllt arton år skall tingsrätten hålla huvudförhandling även om det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1994:1760.

10 Förslag till lag om ändring i patentlagen (1967:837)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 67 § patentlagen (1967:837)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

67 §²

Hovrätten är i mål, i vars avgörande i tingsrätten tekniskt sakkunnig ledamot deltagit, domför med tre lagfarna och två tekniskt sakkunniga ledamöter. Har tre lagfarna ledamöter deltagit i tingsrättens avgörande, skall dock minst fyra lagfarna ledamöter delta i hovrättens avgörande. Fler än fem lagfarna och tre tekniskt sakkunniga ledamöter får inte sitta i rätten.

Om hovrätten finner att medverkan av tekniskt sakkunniga ledamöter uppenbarligen inte behövs, är hovrätten domför utan sådana ledamöter.

*Vid behandling av frågor om
prövningstillstånd skall hovrätten
bestå av tre lagfarna ledamöter.
En tekniskt sakkunnig ledamot får
dock ingå i rätten i stället för en
av de lagfarna ledamöterna.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1983:433.

² Senaste lydelse 1986:233.

11 Förslag till lag om ändring i lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1969:246) om domstolar i fastighetsmål¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §²

I annat fastighetsmål än som avses i 3 § andra stycket skall en teknisk ledamot ingå i hovrätten, såvida inte hovrätten finner att medverkan av en sådan ledamot uppenbart inte är behövlig. Om särskilda skäl föreligger, kan efter hovrättens bestämmande två tekniska ledamöter ingå i hovrätten.

I mål som avses i 3 § andra stycket får efter hovrättens bestämmande en teknisk ledamot ingå i rätten, om målets beskaffenhet eller något annat särskilt skäl föranleder det.

*Vid behandling av frågor om
prövningstillstånd skall hovrätten
bestå av tre lagfarna ledamöter.
En teknisk ledamot får dock ingå i
rätten i stället för en av de
lagfarna ledamöterna.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1974:1064.

² Senaste lydelse 1990:1130.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Härigenom föreskrivs att 16 och 17 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §²

Bestämmelserna i 5 kap. rättegångsbalken *om offentlighet vid domstol äger motsvarande tillämpning* vid Marknadsdomstolen.

Bestämmelserna i 5 kap. rättegångsbalken *skall tillämpas* vid Marknadsdomstolen.

17 §

Vid *marknadsdomstolens* sammanträden *föres* protokoll.

Vid *Marknadsdomstolens* sammanträden *skall* protokoll *föras*. *Berättelser som lämnas under förhör i bevissyfte behöver inte dokumenteras.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1984:294.

² Senaste lydelse 1993:22.

13 Förslag till lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)

Härigenom föreskrivs att 14 och 25 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §¹

Till muntlig förhandling skall kallas sökande eller klagande och den som har att svara i målet. *Enskild* får föreläggas att inställa sig personligen vid vite eller vid påföljd av att hans utevaro inte utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande. *Förvaltningsmyndighet* eller annan part, som enligt föreskrift i lag företräder det allmänna, får föreläggas att inställa sig vid påföljd att partens utevaro inte utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande.

Sökande eller klagande och den som har att svara i målet får medverka per telefon i muntlig förhandling under samma förutsättningar som gäller enligt 42 kap. 10 § rättegångsbalken. Bestämmelserna i denna lag om kallelser och förelägganden och om påföljder vid utevaro gäller inte i fråga om sökande eller klagande och den som har att svara i målet, som kallas att medverka per telefon i muntlig förhandling.

Till muntlig förhandling skall kallas sökande eller klagande och den som har att svara i målet. *En enskild* får föreläggas att inställa sig personligen vid vite eller vid påföljd av att hans *eller hennes* utevaro inte utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande. *En förvaltningsmyndighet* eller annan part, som enligt föreskrift i lag företräder det allmänna, får föreläggas att inställa sig vid påföljd att partens utevaro inte utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande.

Sökande eller klagande och den som har att svara i målet får medverka per telefon i muntlig förhandling under samma förutsättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Bestämmelserna i denna lag om kallelser och förelägganden och om påföljder vid utevaro gäller inte i fråga om sökande eller klagande och den som har att svara i målet, som kallas att medverka per telefon i muntlig förhandling.

25 §²

Rätten får förordna om förhör med vittne eller sakkunnig. Sådant förhör äger rum vid muntlig förhandling. Förhöret får hållas under ed. Om förhör gäller 36 kap. 1–18 och 20–23 §§ samt 40 kap. 9–11, 14, 16 och 20 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Vittne och sakkunnig får medverka per telefon i muntlig Vittne och sakkunnig får medverka per telefon i muntlig

¹ Senaste lydelse 2001:27.

² Senaste lydelse 2001:27.

förhandling under samma förut-sättningar som gäller enligt 43 kap. 8 § fjärde stycket rättegångsbalken. Bestämmelserna i denna lag om kallelser och förelägganden och om påföljder vid utevaro gäller inte i fråga om vittne och sakkunnig, som kallas att medverka per telefon i muntlig förhandling.

förhandling under samma förut-sättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Bestämmelserna i denna lag om kallelser och förelägganden och om påföljder vid utevaro gäller inte i fråga om vittne och sakkunnig, som kallas att medverka per telefon i muntlig förhandling.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

14 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 4 och 12 §§ lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §²

Berättelser som lämnas vid huvudförhandling under förhör i bevissyfte behöver inte antecknas.

Berättelser som lämnas vid huvudförhandling under förhör i bevissyfte behöver inte dokumenteras.

12 §³

En tingsrätts dom eller beslut får överklagas hos Arbetsdomstolen enligt bestämmelserna i 49 kap. rättegångsbalken. Överklagandet skall ske inom den tid som anges i 50 kap. 1 och 2 §§ eller 52 kap. 1 § rättegångsbalken.

Prövningstillstånd krävs endast om målet har handlagts av en lagfaren domare enligt 1 kap. 3 d § första stycket rättegångsbalken och i annat mål där det värde som sägs i 1 kap. 3 d § tredje stycket uppenbart inte överstiger prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Prövningstillstånd enligt andra stycket krävs dock inte om överklagandet avser

1. ett beslut som rör någon annan än en part eller en intervenient,

2. ett beslut genom vilket tingsrätten ogillat jäv mot en domare, eller

3. ett beslut genom vilket en missnöjesanmälan eller en ansökan om återvinning eller ett överklagande har avvisats.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1977:530.

² Senaste lydelse 2000:177.

³ Senaste lydelse 1994:1043.

15 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift

Härigenom föreskrivs att 10 a § lagen (1976:206) om felparkeringsavgift¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 a §²

Hovrätten får inte pröva ett överklagande av ett beslut av en tingsrätt, om inte hovrätten meddelat prövningstillstånd.

Prövningstillstånd behövs inte om överklagandet avser beslut som rör någon annan än en part, beslut i vilket tingsrätten ogillat jäv mot en domare eller beslut genom vilket en anmälan av bestridande avvisats.

Hovrättens beslut får inte överklagas av en enskild part. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1987:25.

² Senaste lydelse 1996:257.

16 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:839) om Statens va-nämnd

Härigenom föreskrivs att 17 och 21 §§ lagen (1976:839) om Statens va-nämnd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Vid nämndens sammanträden och vid besiktning *föres* protokoll.

Bestämmelserna i 5 kap. rättegångsbalken om *offentlighet vid domstol* och i lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol gäller i tillämpliga delar.

Nämnden är berättigad att för sina sammanträden förfoga över behövliga lokaler i domstolsbyggnad eller annan allmän byggnad, som *ej* är för tillfället upptagen för sitt huvudsakliga ändamål eller *utgöres* av guds-tjänstlokal. Uppkommer särskilda kostnader skall de ersättas.

Vid nämndens sammanträden och vid besiktning *förs* protokoll.

Bestämmelserna i 5 kap. rättegångsbalken och i lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol gäller i tillämpliga delar.

Nämnden är berättigad att för sina sammanträden förfoga över behövliga lokaler i domstolsbyggnad eller annan allmän byggnad, som *inte* är för tillfället upptagen för sitt huvudsakliga ändamål eller *utgörs* av guds-tjänstlokal. Uppkommer särskilda kostnader skall de ersättas.

21 §²

Den som vill överklaga skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till nämnden inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

I övrigt tillämpas vid överklagande av ett beslut genom vilket saken avgörs, om inte annat följer av 22 §, bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts domar i tvistemål. Vid överklagande av annat beslut tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut.

I övrigt tillämpas vid överklagande av ett beslut genom vilket saken avgörs, om inte annat följer av 22 §, bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts domar i tvistemål. Vid överklagande av annat beslut tillämpas bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av tingsrätts beslut. *Prövningstillstånd krävs dock inte för att hovrätten skall pröva nämndens beslut.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2001:165.

² Senaste lydelse 1994:1044.

17 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)¹

dels att 12 kap. 3 §, 15 kap. 7 § och 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 48 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

48 §

Sekretess gäller hos domstol för uppgift i bild som ingår i en ljud- och bildupptagning av ett förhör som hållits i domstol, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den hörde lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

12 kap.

3 §²

Sekretess för uppgift i mål eller ärende i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att gälla i målet eller ärendet, om uppgiften förebringas vid offentlig förhandling i samma mål eller ärende. Detta gäller dock inte sekretess enligt 5 kap. 6 §.

Sekretess för uppgift i mål eller ärende i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att gälla i målet eller ärendet, om uppgiften förebringas vid offentlig förhandling i samma mål eller ärende. Detta gäller dock inte sekretess enligt 5 kap. 6 § *och* 7 kap. 48 §.

Förebringas sekretessbelagd uppgift som avses i första stycket vid förhandling inom stängda dörrar, består sekretessen under den fortsatta handläggningen, om domstolen inte förordnar annat. Sedan domstolen har skilt målet eller ärendet från sig, består sekretessen endast om domstolen i domen eller beslutet har förordnat om det. Sådant förordnande skall alltid meddelas för uppgift för vilken sekretess gäller enligt 9 kap. 3 § andra stycket, om det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs.

Fullföljs talan i mål eller ärende vari domstol har meddelat förordnande om att sekretess för uppgift skall bestå, skall den högre rätten pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1993:437.

15 kap.**7 §³**

Beslut varigenom myndighet har avslagit enskilda begäran att få ta del av handling eller lämnat ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller annars förfoga över den, får överklagas av sökanden. Om inte annat följer av andra–fjärde styckena, överklagas beslutet hos kammarrätten eller, såvitt gäller kammarrätts beslut i där väckt ärende, hos Regeringsrätten. Har beslutet meddelats av organ som avses i 1 kap. 8 § andra stycket eller 9 § tillämpas bestämmelserna i 23–25 §§ och 30 § första meningen förvaltningslagen (1986:223) om överklagande.

Har beslut som avses i första stycket meddelats av tingsrätt och rör det handling i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet, överklagas det hos hovrätten. Motsvarande beslut av hovrätt i där väckt eller dit överklagat ärende överklagas hos Högsta domstolen. Vid överklagande av tingsrätts eller hovrätts beslut tillämpas i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av beslut.

Har beslut som avses i första stycket meddelats av tingsrätt och rör det handling i domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet, överklagas det hos hovrätten. Motsvarande beslut av hovrätt i där väckt eller dit överklagat ärende överklagas hos Högsta domstolen. Vid överklagande av tingsrätts eller hovrätts beslut tillämpas i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om överklagande av beslut. *Prövningstillstånd krävs dock inte för att hovrätten skall pröva tingsrättens beslut.*

Första och andra styckena gäller inte för beslut av riksdagen, regeringen, Högsta domstolen eller Regeringsrätten.

Att beslut av statsråd skall överklagas hos regeringen föreskrivs i 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen.

Angående rätt att överklaga beslut av myndighet som lyder under riksdagen är särskilt föreskrivet.

16 kap.**1 §⁴***Nuvarande lydelse*

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

³ Senaste lydelse 1994:1052.

⁴ Senaste lydelse 2005:37.

3. denna lag enligt

7 kap. 40 § såvitt avser uppgift om annat än
verkställigheten av beslut om vård
utan samtycke

8 kap. 3 §, 4 § andra stycket
första meningen, 5 § första stycket
2 eller 6 § första stycket 2

Föreslagen lydelse

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

3. denna lag enligt

7 kap. 40 § såvitt avser uppgift om annat än
verkställigheten av beslut om vård
utan samtycke

7 kap. 48 §

8 kap. 3 §, 4 § andra stycket
första meningen, 5 § första stycket
2 eller 6 § första stycket 2

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

18 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs att 58 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

58 §¹

Vid överklagande av kronofogdemyndighetens utslag och beslut samt vid handläggningen i domstol tillämpas 18 kap. 1, 8–11 och 16 a §§ utsökningsbalken.

Vid överklagande av kronofogdemyndighetens utslag och beslut samt vid handläggningen i domstol tillämpas 18 kap. 1 och 8–11 §§ utsökningsbalken.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1993:520.

19 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 2 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

2 §

Juryn skall under sin överläggning ha tillgång till de anteckningar och ljudinspelningar som har tillkommit enligt 6 kap. rättegångsbalken och de handlingar som har åberopats under huvudförhandlingen.

Juryn skall under sin överläggning ha tillgång till de anteckningar, ljudupptagningar och ljud- och bildupptagningar som har tillkommit enligt 6 kap. rättegångsbalken och de handlingar som har åberopats under huvudförhandlingen.

Juryns prövning skall grundas på vad som har kommit fram vid huvudförhandlingen inför juryn.

Juryns svar skall skriftligen överlämnas till rätten.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 2002:911.

20 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20)

Härigenom föreskrivs att 64 § konkurrenslagen (1993:20) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

64 §¹

Om något annat inte följer av denna lag tillämpas,

1. beträffande rättegången i frågor som avses i 23 § andra stycket och 63 § första stycket 1–3, vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning inte är tillåten, och

2. beträffande handläggningen av frågor som avses i 60 § första stycket och 63 § första stycket 4–6, lagen (1996:242) om domstolsärenden, dock skall i fråga om rättegångskostnader gälla vad som föreskrivs i 31 kap. rättegångsbalken.

I mål och ärenden enligt 63 § skall *vad* som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 § första stycket lagen om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen.

I mål och ärenden enligt 63 § skall *det* som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 § första stycket lagen om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen. *Prövningstillstånd krävs dock inte för att Marknadsdomstolen skall pröva tingsrättens avgörande.*

Om det finns särskilda skäl, får Marknadsdomstolen i mål eller ärende där enskilda är motparter till varandra, bestämma att var och en av parterna skall svara för sina rättegångskostnader.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2004:409.

21 Förslag till lag om ändring i skuldsaneringslagen (1994:334)

Härigenom föreskrivs att 31 § skuldsaneringslagen (1994:334)¹ skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av 31 § 1996:267.

22 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:831) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1994:831) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I fråga om en sådan rättegång skall hovrätten tillämpa 52 kap. rättegångsbalken, om inte annat följer av denna eller annan lag.

I fråga om en sådan rättegång skall hovrätten tillämpa 52 kap. rättegångsbalken, om inte annat följer av denna eller annan lag.
Prövningstillstånd krävs dock inte för att hovrätten skall pröva hyresnämndens beslut.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

23 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

Härigenom föreskrivs att 21 kap. 10, 12 och 13 §§ sjölagen (1994:1009) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 kap.

10 §¹

En tingsrätt är i dispaschmål domför med tre eller högst fyra lagfarna domare tillsammans med tre särskilda ledamöter utsedda enligt 8 §. Rätten är dock domför med en lagfaren domare när målet bereds samt vid prövning om klander skall avvisas och vid handläggning enligt 8 §.

En tingsrätt är i dispaschmål domför med tre eller högst fyra lagfarna domare tillsammans med tre särskilda ledamöter utsedda enligt 11 §. Rätten är dock domför med en lagfaren domare när målet bereds samt vid prövning om klander skall avvisas och vid handläggning enligt 11 §.

12 §²

Om någon vill klandra en dispasch skall han inom fyra veckor från dispaschens dag ge in en klanderinlaga till tingsrätten. Med de avvikelser som följer av tredje stycket i denna paragraf har bestämmelserna i 52 kap. 2, 3, 5, 6, 8, 9 och 10–12 §§ rättegångsbalken motsvarande tillämpning i mål om klander av dispasch.

Om någon vill klandra en dispasch skall han *eller hon* inom fyra veckor från dispaschens dag ge in en klanderinlaga till tingsrätten. Med de avvikelser som följer av tredje stycket i denna paragraf har bestämmelserna i 52 kap. 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11 och 12 §§ rättegångsbalken motsvarande tillämpning i mål om klander av dispasch.

Upptas klander av en dispasch har en motpart rätt att utan avgift få del av klanderinlagan. Vill han bemöta klandret skall han senast fyra veckor efter fullföljdstidens utgång ge in en skriftlig förklaring till tingsrätten. Tingsrätten bör sända meddelanden till alla kända sakägare om rätten att få del av klandret och att avge förklaring.

Upptas klander av en dispasch har en motpart rätt att utan avgift få del av klanderinlagan. Vill han *eller hon* bemöta klandret skall han *eller hon* senast fyra veckor efter fullföljdstidens utgång ge in en skriftlig förklaring till tingsrätten. Tingsrätten bör sända meddelanden till alla kända sakägare om rätten att få del av klandret och att avge förklaring.

Rätten får hålla förhör eller förhandling även för annat ändamål än som avses i 52 kap. 10 § rättegångsbalken. Rättens

Rätten får hålla förhör eller förhandling även för annat ändamål än som avses i 52 kap. 11 § rättegångsbalken. Rättens

¹ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning 1995:1081.

² Paragrafen fick sin nuvarande beteckning 1995:1081.

avgörande av saken sker genom utslag.

avgörande av saken sker genom utslag.

13 §³

Tingsrättens utslag eller beslut i dispaschmål överklagas genom besvär.

Tingsrättens utslag eller beslut i dispaschmål överklagas enligt bestämmelserna om överklagande av beslut i tvistemål.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av utslag och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

³ Paragrafen fick sin nuvarande beteckning 1995:1081.

24 Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450)

Härigenom föreskrivs att 51 § marknadsföringslagen (1995:450) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

När Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden efter överklagande enligt 43 §, skall *vad* som sägs i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken och i 39 § första stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden *om hovrätten* i stället gälla Marknadsdomstolen.

Föreslagen lydelse

51 §¹

När Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden efter överklagande enligt 43 §, skall *det* som sägs *om hovrätten* i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken och i 39 § första stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen. *Prövningstillstånd krävs dock inte för att Marknadsdomstolen skall pröva tingsrättens avgörande.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1999:114.

25 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:242) om domstolsärenden

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen om domstolsärenden (1996:242)

dels att 19 § skall upphöra att gälla,

dels att 21, 24, 25, 38 och 39 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §

I fråga om offentlighet och ordning vid ett sammanträde tillämpas 5 kap. 1–5 och 9 §§ rättegångsbalken.

Under sammanträdet skall det föras anteckningar om vad som förekommer vid detta när det gäller yrkanden, medgivanden, bestridanden, åberopanden, invändningar och erkännanden samt om den utredning som läggs fram vid sammanträdet. Har sammanträdet begränsats enligt 13 §, skall även det antecknas.

I fråga om dokumentation av berättelser som lämnas i bevissyfte och av syn tillämpas 6 kap. 6 och 6 a §§ rättegångsbalken.

24 §

Vid sammanträde får vittnesförhör hållas. Förhöret får hållas under ed. I övrigt tillämpas 36 kap. 1–18 och 20–25 §§ rättegångsbalken på förhöret.

Förhöret får hållas på telefon, om det är lämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter eller om bevisupptagning vid ett sammanträde inför domstolen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisningen tas upp på sådant sätt. Vid bevisupptagning på telefon gäller inte rättegångsbalkens bestämmelser om kallelser och förelägganden och om påföljder för utevaro.

25 §

I fråga om skriftliga bevis tillämpas 38 kap. 1–5 och 7–9 §§ rättegångsbalken. I fråga om syn tillämpas 39 kap. 1 och 4–5 §§

I fråga om skriftliga bevis tillämpas 38 kap. 1–5 och 7–9 §§ rättegångsbalken. I fråga om syn tillämpas 39 kap. 1 och 4–5 §§

rättegångsbalken. I fråga om sakkunnig tillämpas 40 kap. rättegångsbalken, dock inte hänvisningen i 11 § till 36 kap. 19 § rättegångsbalken. *Förhör med sakkunniga får hållas på telefon enligt 24 § andra stycket.*

rättegångsbalken. I fråga om sakkunnig tillämpas 40 kap. rättegångsbalken, dock inte hänvisningen i 11 § till 36 kap. 19 § rättegångsbalken.

38 §

Den som vill överklaga ett beslut skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ha kommit in till den domstol som meddelat beslutet inom tre veckor från dagen för beslutet

1. om beslutet innebär att ärendet avgjorts,
2. om beslutet har meddelats vid ett sammanträde, eller
3. om det vid ett sammanträde har angetts när beslutet kommer att meddelas.

I annat fall är klagotiden tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Om prövningstillstånd krävs, skall klaganden ange de omständigheter som åberopas till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Klaganden skall ange de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas.

Den domstol som meddelat beslutet prövar om överklagandet har gjorts i rätt tid och skall avvisa ett överklagande som har gjorts för sent. Om överklagandet inte avvisas, skall det tillsammans med övriga handlingar i ärendet sändas över till den domstol som skall pröva överklagandet.

Vid överklagande tillämpas i övrigt bestämmelserna i 7 §, 8 § första stycket samt 9 och 10 §§.

39 §

Tingsrättens beslut överklagas till hovrätten.

I de fall det är särskilt föreskrivet får hovrätten pröva ett överklagande endast om hovrätten har meddelat prövningstillstånd.

För att hovrätten skall pröva tingsrättens beslut krävs prövningstillstånd.

Prövningstillstånd får meddelas endast om

Prövningstillstånd skall meddelas om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre domstol,
2. anledning förekommer till ändring i det slut till vilket tingsrätten kommit, eller

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,

3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller

4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

I fråga om meddelade pröv-

I fråga om prövningstillstånd

ningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken tillämpas. Meddelas inte prövningstillstånd står tingsrättens beslut fast. En upplysning om detta skall tas in i hovrättens beslut.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

26 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 9 § lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

9 §

Bestämmelserna i 46 kap. 7 § *andra stycket* rättegångsbalken om förhör per telefon vid huvudförhandling får tillämpas när den som skall höras befinner sig i en annan stat om den staten tillåter det.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om förhör per telefon vid huvudförhandling får tillämpas när den som skall höras befinner sig i en annan stat om den staten tillåter det.

Om den andra staten kräver att dess myndigheter skall hjälpa till vid förhöret, skall svensk domstol ansöka om rättslig hjälp med telefonförhöret.

Behöver en svensk domstol hjälp av utländsk myndighet med ett telefonförhör, får domstolen ansöka om rättslig hjälp med förhöret om det har avtalats om sådan hjälp i en internationell överenskommelse med den andra staten eller om den staten annars ger sådan hjälp.

Av en ansökan om rättslig hjälp med telefonförhör skall det framgå att den som skall höras samtycker till telefonförhör.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.